

ZON

Pile Tamoata Ipura

¹ Matamatana-tina kateka be lang isi tago emakadi dipura be Pile isoaki. Pile ngae ka Nanaranga, be Nanaranga diaru disoaki-buduru.

² Matamatana-la be Pile ngae Nanaranga diaru disoakiru, ata diaru teke-diaru.

³ Ngaia-lo ka kana moarunga emakadi dipura. Be ngai isoaki be kana moarunga emakadi dipura. Kana moarunga taitaita nge tago teke ngai tago isoaki be emaka ipura. Isoaki-doi.

⁴ Ono moaurunga labu nge Pile ngaena-lo ka ieno. Be tamoata be aine moarunga kateka-o nge muzigoala be moatubu erumadi disoaki be ngai ka gapu irokaki be malama iandi. ⁵ Malama ngae ka oabubukadia-lo imalamalama. Ata oabubu tago malama ngae iumoatei be ibalaki.

⁶ Makara be tamoata teke ipura. Nanaranga ka inepe be ipura. Tamoata ngae ara Zon.

⁷ Zon nge mata-ita bokana be malama ngae mangata ngarangaki kana ka ipura. Bokaibe Zon malipingana-lo be masa tamoata be aine moarunga malama ngae dalongoraki be lama daunani. ⁸ Zon nena-la nge tago malama ngae.

Ngai nge malama ngae mata-ita ne bokana be mangata ngarangaki kana ka ipura. ⁹ Malama ngae ka moimoi be kalingo be ambe kateka-o ipurapura. Ngai ka tamoata be aine moarunga kateka-o malama ianiandi.

¹⁰ Pile ngae makare kateka-o isoaki. Moimoi ngai luma inanga be kateka ngae emaka ipura, ata tamoata be aine moarunga kateka ngaena tago dikilalangi. ¹¹ Ungguma-tina be dara-tina nena-lo ilako, ata tago dimolataki be didoki. ¹² Ata tamoata be aine ranguma Pile ngae didoki be lama diunani nge sumoala iandi be iboadu dapi be Nanaranga natu dapura. ¹³ Tago tina-di be tama-di darakadia-lo, ki moane be aine rerengadia-lo, ki tama-di rerengadia-lo ka Nanaranga natu dipura. Tago. Nanaranga-lo ka nekiakadi dipura be inatumdi.

¹⁴ Pile ngae ka tamoata-ramo bokana ipura be marada anua idoki be isoaki. Kita ambe kaiboang ne malamakadi otioti taita-doi. Ngai ka tekenalana-tina, be Tama Natu. Be Tama kaiboang ne malamakadi otioti nge Natu iani. Be Nanaranga marou ne tadokidoki-ba be pile kalingodi nge ngaia-lo dikauri-tina.

¹⁵ Bong Zon mata-ita bokana be mangata ipilepile nge ngai ka irangarangaki. Zon bokainatuka kaikai ipile, “Ngai ka urangarangaki bong bokai upile, ‘Murigu ngatagaia kana nge ara ilaba-tina be ngau iusaiaua-tina. Bakara, ngau isi tinagu tago inekiaka be ngai isoaki mua.’ ”

¹⁶ Ne rerengana-lo be marou ne tadokidoki-ba nge ianiang-kita-la. Tekedi tadoki be kaba takadi tadoki be bokaina-la tadokidoki kana. ¹⁷ Maka ma bokai takaua: Nanaranga Mata ne moarunga nge Moses ania ipura be kita tadoki. Ata Nanaranga marou ne tadokidoki-ba be pile kalingodi ono Nanaranga kauataka ipurapura

nge Iesus Kristus-lo ka tadoki. ¹⁸ Tamoata tagonatina teke Nanaranga ite. Tago-la. Nanaranga Natu tekenalana-tina ka ite. Be Nanaranga ilo moarunga nge Natu-lo dieno, be Tama sakenao isukoaki. Be nge Natu ka Tama Nanaranga mangata inangai be tate.

Zon Baptais Pile Ne

(Mat 3:1-12; Mar 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Iuda tamoata nedi bibia Ierusalem-lonalona ditaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai be Libai alu dinepidi be Zon dategi ngai naita kata.

²⁰ Bokai ditegi nge Zon pile tago izumkaki. Adoado-la mangata bokai ipile, “Ngau tago Kristus.” *

²¹ Be kaba ditegi, “Bokai nge kaiko naita? Kaiko Ilaiza ki?”

Be Zon ikatu be ipile, “Tago, ngau tago ngai.”

Be kaba ditegi, “Kaiko ka ‘Propet’ ngae ki?”

Be Zon ipile, “Tago.”

²² Alaurituka nge bokai ditegi, “Gora-kama, kaiko naita kata? Pile ono katunga tekedi gora-kama be galale be tamoata dinepi-kama garadi. Nem-la baituka kurangakiko?”

²³ Kodeka Zon itaguraki be ‘propet’ ara Aisaia nge pilenga itoaki be bokai ipile,

“Ngau nge tamoata maka masaua kaba-lo ikilaulau nge malonga. Malonga ngae bokai ikilaulau, ‘Zala adoado-tina teke Tanepoa kamaemakani be ono ngalale.’ ” (Ais 40:3)

²⁴ Makara nge Parasi alu dinepidia-budu be dipura nge ²⁵ Zon bokai ditegi, “Kaiko kupile

---

* 1:20: Ibru pile-lo nge Mesaia.

kaiko tago Kristus ki Ilaiza ki 'Propet' ngae! Bokai nge bakara ka tamoata be aine ruku ono tamalinga ane kurukurukudi?"

²⁶ Be Zon ikatu be bokai ipile, "Ngau dang-ba ane ka ruku ono tamalinga ane uruku-kaming. Ata tamoata teke mara-ming ituitui tago kakau-ataki. ²⁷ Ngai ka murigu ngatagaia kana. Ngau gadagada-tina be tagona-tina uboadu ae sukuma ne oarigedi mrube."

²⁸ Kana ngaedi nge Betani anua-lo ka dipura. Betani anua nge Zodan zagura ege takaianao ka ieno. Makara ka Zon ruku ono tamalinga ane be tamoata be aine irukurukudi.

Iesus Ka Nanaranga 'Sipisipi' Natu Ne

²⁹ Izama nge Iesus ipurapura be Zon ite. Zon Iesus ite nge bokai ipile, "Kamate! Ngai ka Nanaranga 'Sipisipi' Natu ne. Ngai ka tamoata be aine moarunga kateka-o muzigoala nedi irorokaki-ledi. ³⁰ Ngai ka urangaki bong bokai upile, "Tamoata murigu ngatagaia kana nge ara ilaba-tina be iusaiaiu-tina. Bakara, ngau isi tinagu tago inekiaka be ngai isoaki mua." ³¹ Ngau negu-la nge tago ukaua ngai ka Kristus. Ata labu ono ngau upura be dang ane ruku ono tamalinga ane urukuruku-kaming nge ono ngai mangata nangaia ngapura be Israel tamoata be aine moarunga date."

³² Kodeka Zon itaguraki be kaikai-la mangata bokai ipile, "Oli Spirit nge bune bokana lang-lo ibalabala be ute. Ibala be tamoata ngaena-lo isoaki. ³³ Ngau ambe tago mkauataki! Ngena Nanaranga, maka ngau inepia be dang ane be

ruku ono tamalinga ane uruku-kaming nge ka bokai irai, “Tamoata naita Oli Spirit ibala be ono isoaki nge ngai ka Oli Spirit kulubobi ane be ngaruku-kaming kana.” ³⁴ Ngau ambe ute be mangata upile ngai ka Nanaranga Natu.”

Iesus Tagataga Ne Matamata Ikiladi

³⁵ Izama nge Zon kaba tagataga ne rua zaiza be makara nora disoaki kana disoakito. ³⁶ Be bong Zon Iesus ite be ambe ngabagapalitudiato kana nge bokai ipile, “Kamate! Nanaranga ‘Sipisipi’ Natu ne!”

³⁷ Bong Zon bokai ipile be tagataga ne ruoti dilongoru nge Iesus ditagaiaru. ³⁸ Be Iesus ibuiiri be ite-diaru ditagatagaiaru nge bokai itegi-diaru, “Rakana karereru?”

Be diaru dikaturu be bokai dipileru, “‘Rabai,’ inanga kusukoaki?” Ara ‘Rabai’ nge labu bokai: ‘Tisa.’

³⁹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Kamamairu be kaba kamaitaru.” Kodeka ditagaiaru be kaba ono isukoaki nge ditaru. Be amari ngarana-lo nge makara disoakiru. (Nge rairai amari siriki oatianao bokana ka makara kaba ngaradia-lo dilako.)

⁴⁰ Tamoata ruoti Zon pilenga dilongoru be Iesus ditagaiaru nge takaia ara Endru. Endru nge Saimon Pita tari. ⁴¹ Bokai be kana matamatanatuka bong ngaranao Endru iemaki nge oaikiki-tina ialale be toka Saimon ite be bokai irai, “Keka ambe ‘Mesaia’ kite.” Ara ‘Mesaia’ nge Kristus.

⁴² Kodeka ibagai be Iesus-lo ilakuaki.

Iesus Saimon ite nge bokai irai, “Kaiko Saimon, Zon natu. Alauri masa aram Sipas.” (Ara Sipas

nge Pita. Be ara Pita tabuiri nge “Patu-baba bibia” kana tapile.)

Iesus Nataniel Be Pilip Ikila-diaru

⁴³ Izama nge Iesus ilo ilelenaki be Galili ilako. Zala-o Pilip ite nge bokai irai, “Gotagaia.”

⁴⁴ Pilip nge Betsaida tamoata kata. Endru be Pita nge ngai anua-budu-ruanga kaa. ⁴⁵ Alauri Pilip ialalale be Nataniel ite nge bokai irai, “Tamoata maka Moses Mata nena-lo rangaka ipura nge ambe kite. Ngai ka rangaka ‘propet’ digere. Ara Iesus. Iosep natu. Nasaret tamoata kata.”

⁴⁶ Be Nataniel bokai itegi, “Nasaret? Rakana iaui teke masa Nasaret anua-lo ngapura?”

Be Pilip ikatu be bokai ipile, “Gomai be gote.”

⁴⁷ Bong Iesus Nataniel ite taona itaotao nge bokai ipile, “Kamate! Nge moangi be Israel tamoata kata. Boli mata tago teke ilona-lo ieno.”

⁴⁸ Makara nge Nataniel itaguraki be bokai itegi, “Bakara be kukauataka?” Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Pilip isi tago iteko be ngau uteko mua. Kai ara ‘pig’ eruma kutuitui be Pilip ipurakangko be ikilaiko kanana-lo be uteko.”

⁴⁹ Kodeka Nataniel bokai ipile, “‘Tisa.’ Kaiko Nanaranga Natu. Kaiko ka Israel Anuananepoa kandi.”

⁵⁰ Makara nge Iesus bokai ipile, “Kai eruma kutuitui be uteko kana upile ka lama kuni. Ata alauri masa kana kaiboangdia-tina kana ngae iuasai nge goita.” ⁵¹ Kodeka Iesus ne pilenga bokai ibatadi, “Moimoi ka ura-kaming! Lang anua masa ngatakaka be Nanaranga ‘enzel’ ne Tamoata Natu-o dakautakitaki be dataotao be kamate.”

2

Iesus Dang Ibuiri Be 'Uain' Ipura

¹ Amaridi rua dimanubu be muridi nge tamoata teke Kena anua, ege Galili kaba-lo iroti. Be Iesus tina Maria nge roti ngarana-lo isoaki. ² Bokaibe Iesus tagataga ne zaiza nge aluluiadi dipura be roti ngarana-lo dilako. ³ Dimoanakonako be 'uain' imanubu nge Iesus tina itaguraki be Iesus bokai irai, " 'Uain' kandi ambe imanubu."

⁴ Be Iesus ikatu be bokai ipile, "Tinagu negu, bakara ka ilo-buku ngaena-lo kunangaiaulako? Bong negu ono malipi negu marangaki kana isi tago dipura."

⁵ Kodeka Iesus tina itaguraki be malipilipi pera ngarana-lonalona bokai iradi, "Rakana kamaemaki kana be ipile nge kamaemakia-ba."

⁶ Saringa makara nge agora kanabibia lima-teke dieno. Agora ngaedia-lo nge dang diauiaiu be Iuda mata nedi ditagatagadi be ono dirukuruku. Agora tekana-lo iboadu dang biabia-tina auna ngapura, kaleti pile-lo '20' ki '30 galen' bokana.

⁷ Kodeka Iesus malipilipi bokai iradi, "Agora ngaedia-lo dang kamaiaiu." Be dang diau nibe agora lima-rua nge dikauriboadega. ⁸ Diau-doi, kodeka Iesus bokai ipile, "Agora tekana-lo dang alu kamakesi be tamoata moanako ngaena-lo imuamua kamaeluakani." Be malipilipi ditaguraki be agora tekana-lo dang alu dikesi be tamoata imuamua nge dieluakani. ⁹ Kodeka tamoata ngae zerea itoi. Kana-ra dang ka dieluakani, ata ambe itabuli be 'uain' ipura. Tamoata

ngae tago ikaua inanga ka ‘uain’ ngae ipura. Ata malipilipi dang dikesi nge dikaua. Bokai be tamoata ngae ilako be tamoata iroti nge rubenaba laua-o ilakuaki ¹⁰ be bokai irai, “‘Uain’ uia ka negedia-mua dipurapura. Muzi teke bokai ieno: Lou moarunga ‘uain’ iauia biabia-tina dasing be daboadu noko ‘uain’ tago iauia nge negea ngapura. Ata kaiko ‘uain’ iauia kudokimatei nibe alaurituka kungei.”

¹¹ Kilala kaiboangi ngae ka Iesus matamatanatuka iemaki. Kena anua, ege Galili kaba-lo be kilala ngae iemaki. Be nge ono Iesus ne malamaka kaiboangdi nge mangata inanga. Makara be tagataga ne nge lama diunania-ua.

¹² Kana ngae muri nge Iesus tina be taritoka be tagataga ne zaiza be Kaperneam anua-lo dilako be amaridi alu makara disoaki.

Iesus Nanaranga Pera Nena-lo Ilako

(Mat 21:12-13; Mar 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Iuda moanako nedi biabia ara ‘Pasoba’ nge ambe saringatuka ngapura kana. Bokai be Iesus itui be Ierusalem ilako. ¹⁴ Ierusalem-lo ipura nge Nanaranga pera nena-lo ilako. Makara ilako nge tamoata kokoko itedi ‘bulumakau,’ ‘sipisipi’ be bune tamoata takadi dianiandi be dizazaza. Be tamoata maka ungguma takadi ‘mone’ nedi didokidoki be Iuda ‘mone’ nedialo dibubui-ri-lako nge makara bagi nedi ono ‘mone’ nanganga-lo disoaki. ¹⁵ Bokai be Iesus itaguraki be oarige idoki be raia kili teke bokana ipoiraki be ono ngado nedi itaodi be eluku ilakuakidi. ‘Bulumakau’ be ‘sipisipi’ nedi nge itaodia-doi. Tamoata ‘mone’ didokidoki be dibubui-ri nge bagi nedi isuburaki

be ‘mone’ nedi idua-ramoaki. ¹⁶ Be tamoata bune ono ‘mone’ didokidoki nge bokai iradi, “Kana ngaedi kamadoki be kamairatu! Nge bakara ka Tamagu pera ne ono tabulinga be kana ono zazanga bokana kabasaki?”

¹⁷ Makara nge Iesus tagataga ne pile tekedi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge ilodi diandi. Pile ngaedi bokai dieno, “Pera nem reretaka nge ilogu-lo eoa bokana idududui.” (Sam 69:9)

¹⁸ Iuda tamoata nedi bibia kaba bokai dita nge dipura be Iesus bokai ditegi, “Kilala kaiboangi nangata goemaki be masa keka gate be gakaua kaiko kaiboang dienoniko be iboadu bokai go-muzi?”

¹⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Nanaranga pera ne ngae kamagamani masa amaridi toli ilodia-lo be kaba marangaki!”

²⁰ Makara nge Iuda bibia nedi bokai dipile, “Pera ngae nge barasi kulemoadi-oati-be-lima-teke ilodia-lo be kelia ipura! Nge masa baituka be amaridi toli ilodia-lo be kaba gomarangaki?”

²¹ Ata Nanaranga pera ne Iesus irangarangaki nge ne tamoata ka irangarangaki. Tago pera-tina kata ka irangarangaki. ²² Alauri imate be kaba marangaka ipura nge tagataga ne pile ngaedi ipile nge ilodi diandi. Makara nge pile Nanaranga ‘Buku’ nena-lo digere be Iesus pilenga ngaedi nge lama diungdi.

Iesus Tamoata Moarunga Ikauatakidi

²³ Iesus makara moanako biabia ara ‘Pasoba’-lo isoaki Ierusalem-lo nge kilala kaiboangdi kokoko iemaki be teadi dipura. Bokai be tamoata be aine

kokoko-tina lama diuni. ²⁴ Ata Iesus tagona-tina lama iunadi. Tago-la! Maka ma ngai tamoata moarunga ikauatakidia-tina uia! ²⁵ Tago teke iboadu tamoata ilodi ngarangakidiani. Rakana ka tamoata ilodia-lo dieno nge Iesus ikauataki-doi.

3

Iesus Be Nikodimas

¹ Iuda tamoata nedi biabia teke isoaki ara Nikodimas. Ngai nge Parasi kata. ² Bong teke oabubu-lo ipura be Iesus bokai irai, “Tisa, keka kikaua kaiko gosule-kama kana ka Nanaranga inepiko be kupura. Tamoata tago teke iboadu kilala kaiboangdi kaiko kuememaki bokana ngae-maki. Tago-tina. Nanaranga nena-la be tamoata bokainaina sakenao isukoaki-la ka iboadu kilala kaiboangdi ngaememaki. Tago be tago!”

³ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moimoi ka uraiko! Tamoata tago kaba nekiaka ipura nge tagona-tina iboadu bong ono Nanaranga ngatanepoa kana nge ngate!”

⁴ Makara nge Nikodimas itegi, “Nge masa baituka? Tamoata ambe ikamoangbia masa bakara be kaba nekiaka ngapura? Tago iboadu tina ilona-lo ngasili be kaba bong ruaia nekiaka ngapura!”

⁵ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moimoi ka uraiko! Tamoata naita tago dang be Oli Spirit ane nekiaka ipura nge tagona-tina iboadu anua ono Nanaranga ngatanepoa kanana-lo ngasili. ⁶ Tamoata nge tamoata dipupurakidi. Ata Oli Spirit nge mariabakada ipupuraki. ⁷ Bokai

uraiko, ‘Kaba nekiakam ngapura’ ngena moaki kupitilaki be ilom lelenaka ira.

⁸ “Oasa nge rerengana-lo ka ialalale. Inanga ngalako kana nge ngalako-ba. Malonga kulongolongo, ata inanga ka ipura be ambe inanga ilakolako nge tago kukaua. Be bokainatukala, tamoata Oli Spirit-lo nekiaka ipura nge bokainatuka oasa bokana ialalale.”

⁹ Kodeka Nikodimas bokai itegi, “Nge masa baituka?”

¹⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Kaiko Israel anua-singara nedi kata, ata bakara be kana ngaedi tago kukauataki? ¹¹ Moimoi ka uraiko! Keka kana kikauataki ka kirarangaki, be kana kita ka mangata kirarangaki. Ata kam tago teke isumoala be pile mangata kirangaki nge idoki.

¹² Ngau kateka kana ane be pile ura-kaming, ata lama tago kauni. Bokai be lang anua kana ane be mra-kaming masa bakara be lama kamauni?

¹³ Tamoata tago teke lang anua-lo ilako. Tamoata Natu-la ka ilako. Maka ma ngai ka lang anua-lo be ibala.

¹⁴ “Moses-la lulu kaba-lo be moata ‘bronz’ oti ememaki kai burunao be idokiteteki be ono tamoata dite be diuia bokana, Tamoata Natu masa bokainatuka-la dokiteteka ngapura. ¹⁵ Bokai masa tamoata naita Tamoata Natu lama iunani nge moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki.

¹⁶ “Maka ma Nanaranga tamoata be aine moarunga kateka ngaenao ireretakidia-tina. Bokai be Natu tekenalana-tina nge idoki be tamoata be aine moarunga kateka ngaenao iandi. Bokai masa tamoata naita Natu ngae lama iunani nge tago iboadu ngaleua. Masa moauriuri-la

nem-kusoaki ngasukoaki. ¹⁷ Nanaranga nena-la be Natu makare kateka-o inepiarua nge tago tamoata be aine maka kateka-o ngalilitidi be ngara-leuadi kana. Tago-la. Ngauketidi be ngamuleakidi kana ka ipura.

¹⁸ “Tamoata naita Natu ngae lama iunani masa tago lilita be ara-leuaia ngapura. Ata tamoata naita tago lama iunani nge ambe lilita be ara-leuaia ipura-doi, bakara tamoata ngae Nanaranga Natu tekenalana-tina nge lama tago iunani. ¹⁹ Nanaranga bokainatuka be tamoata be aine lama tago diuni saranga aoa-dialo ngarokakalako be giriki odio nganangalako kana: Malama teke kateka-o ipura, ata tamoata be aine kateka-o oabubu direretaki. Muzi goalakadia-tina diememaki. Bokai ka oabubu direretaki be malama disegesegeaki. ²⁰ Tamoata muzingadi goalakadi masa oabubu dareretaki be taburidi dara be malama-lo lako dasege. Tago direre muzingadi goalakingadi nge mangata-bulaelae daeno. ²¹ Ata tamoata muzi uia kalingodi diememaki masa malama-lo lako darere. Bokai masa malama ngaitikingdi malipi diemaki nge Nanaranga rerengana-lo ka diemaki.”

Zon Baptais Iesus Mangata Irangaki

²² Kana ngae muri nge Iesus tagataga ne zaiza Zudea kaba-lo dilako. Be makara muku disoakibudu, be ruku ono tamalinga ane be tamoata be aine irukurukudi. ²³ Zon nge Aenon anua-lo tamoata be aine ruku ono tamalinga ane irukurukudi. Aenon anua nge Salim anua saringa ka ieno. Makara nge dang kokoko dieno, be tamoata be aine isi dipurapura-la be ruku ono tamalinga

ane irukurukudi. ²⁴ Bong ngaradia-lo nge Zon isi tago uaura-lo nangaia ipura.

²⁵ Zon tagataga ne alu ditaguraki be Iuda tamoata teke zaiza Iuda mata nedi ono dirukuruku be bolo dirorokaki nge diegoretaki. ²⁶ Bokai be dilako be Zon bokai dirai, “Tisa!’ Ilom kauakaua ki tago? Tamoata ma maka Zodan zagura ege takiana kasoaki-buduru be mangata kurangakia-re! Ngai ambe tamoata be aine ruku ono tamalinga ane irukurukudi be moarunga be ngaia-doi-lo dilakolako!”

²⁷ Zon bokai ilongo nge ikatu be bokai ipile, “Tamoata tago teke iboadu kana teke rerenganabalo be Nanaranga-lo ngadoki. Tago-la. Nanaranga iani ka iboadu kana teke ngaenoni. Tago be tago. ²⁸ Kam nge ngau mata-ita negu bokana be iboadu mangata bokai kamarangaka, ‘Zon tago Kristus. Ngai ka nepia ipura be Kristus aro imua.’ ²⁹ Bokai kamakaua: Aine kodeka-ka iroti nge moane kodeka-ka iroti roa. Ata tamoata kodeka-ka iroti ruanga masa bokai ngatuitui be kaba ngaitaita. Be bong ruanga kodeka-ka iroti malonga ngalongo masa suri dauia-tina! Suri uia ngaedi nge ngau negu, be ambe dikalingo. ³⁰ Ngai ara ngakautaki be ngau aragu ngataoio.

³¹ “Tamoata naita etatabala be ibala nge ara biabia be moarunga iuasadi. Tamoata naita kateka ngaena-onaona nge kateka-tamoata be kateka kana irarangaki. Ata tamoata naita lang anua-lo be ibala nge moarunga iuasadi be atabaladi isoaki. ³² Moimoi ngai Nanaranga-lo kana ita be ilongo ka mangata irarangaki, ata tago teke pilenga ilongo be idoki. ³³ Tamoata naita

pilenga ilongo be idoki nge ambe mangata ipile bokana Nanaranga moimoi be pilenga kalin-godi. ³⁴ Tamoata maka Nanaranga inepi be ipura nge Nanaranga pilenga ka ipilepile. Tamoata bokainaina nge Nanaranga ambe Oli Spirit ne ere-moarunga be ono inangai.

³⁵ “Tama nge Natu ireretakia-tina, be Tama kana ne moarunga nge ambe Natu luma-nao isalangaki. ³⁶ Tamoata naita Natu lama iunani masa moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki. Tamoata naita Natu pilenga imurinadi masa moauriuri-la soaki tago ngate. Maka ma Nanaranga nama ratinga masa nem-kueno ono daeneno.”

4

Iesus Be Samaria Aine

¹ Parasi nge bokai dilongo Iesus ambe Zon iuasauasai be tagataga ne kokoko idokidokidi be ruku ono tamalinga ane irukurukudi. ² (Ata Iesus nena-tina nge tamoata tago teke ruku ono tamalinga ane irukui. Tagataga ne ka tamoata be aine dirukurukudi.) ³ Iesus bokai ilongo nge Zudea kaba ipereki be kababe Galili kaba-lo ilako. ⁴ Zudea kaba-lo be Galili ngalako kana nge Samaria kaba ngalaleaki noko Galili kaba-lo ngapura.

⁵ Ialale be Samaria kaba-lo nge anua ara Saika-lo ipura. Anua ngae nge kateka teke toira Zekop natu Iosep iani nge saringa ka ieno. ⁶ Be makara ka Zekop dang-kesua ne ieno. Iesus nge kasau

ialale be imamalo-tina. Bokaibe makara dang-kesua ngae sakenao isoakiria. Ambe amari-soasoa-tina bokana.

⁷ Iesus makara isoaki nge Samaria aine teke ipura be dang ngakesi kana. Be aine ngae ambe dang kana ikesikesi nge Iesus bokai ipile, “Dang muku goana be msing.” ⁸ (Tagataga ne nge anua-lo dilako be kangkang dazaza kana.)

⁹ Kodeka Samaria aine nge bokai ipile, “Kaiko Iuda kata be ngau Samaria ainegu. Nge baituka ka dang gosong kana be kusinauia?” (Iuda tago diboadu Samaria tabira be sema kandia-lo damoanako ki dang dasing.)

¹⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga lumaluma ne gokauataki bokana, be gokaua naita kata ka dang sing kana be isinauiko nge ambe iboadu gotegi be dang papanana ngangko.”

¹¹ Be aine ngae ipile, “Biabiadi, dang-kesua ngae nge itaoio-tina be kana ono dang kesia be repekarake ngapura kana nge tago. Dang papanana masa inanga gokesi? ¹² Kaiko masa tubuma Zekop kuasai be iboadu dang papanana teke makare gopuraki ki? Ngai ka toira be dang-kesua ngae iang-kama. Ngai ne, natu, be ‘sipisipi’ be ‘bulumakau’ ne nge makarena-doi dang-kesua ngaena-lo dang dising.”

¹³ Kodeka Iesus bokai ikatuni, “Tamoata naita dang-kesua ngaena-lo dang ising masa kaba madole ngamate, ¹⁴ ata tamoata naita ngau dang uiani be ising nge tagona-tina iboadu kaba madole ngamate. Dang ngau uiani masa dang kateka-lo ipanapanatakarake bokana ilona-lo

ngapapanana be ono moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki.”

¹⁵ Be aine nge bokai ipile, “Biabiadi, dang ngae goana! Bokai masa tago iboadu madole matemate be tago iboadu kaba makare mpurapura be dang mkesikesi!”

¹⁶ Makara nge Iesus bokai ipile, “Goalale be roam gobagai.”

¹⁷ Be aine ngae ikatu be bokai ipile, “Roagu tago.”

Kodeka Iesus bokai irai, “Roam tago kana kupile nge moimoi ka kupile. ¹⁸ Kaiko toira moane lima kuatidi, be tamoata kaituka-tina kasukoaki-buduru nge tago roam. Pile kaituka-tina kupile nge moimoi ka kupile!”

¹⁹ Makara nge aine ngae bokai ipile, “Biabiadi, kodeka kaba uita kaiko moimoi be ‘propet’ kata. ²⁰ Keka Samaria tubuma makare buku ngaenao Nanaranga dirakerakeaki, ata kam Iuda kapile Ierusalem-lanalo ka iboadu Nanaranga tarakerakeaki.”

²¹ Kodeka Iesus aine ngae bokai irai, “Aine kaiko, pilengagu golongo uia, bong masa dapura, be bong ngaradio masa Tama-gu tago makare buku ngaenao ki Ierusalem-lo kamarakerakeaki. Tago-la. ²² Kam Samaria nge Nanaranga karakerakeaki, ata tago kakauatakia-uia! Tago-la. Kekaila Iuda ka kikaua naita ka kirakerakeaki, bakara Nanaranga tamoata be aine moarunga ngauketidi be ngamuleakidi kana labuna-tina nge unguma Iuda-lo ka ipura. ²³ Ata bong masa dapura, be ambe dipura. Bong ngaedia-lo masa tamoata be aine moimoi be Tama-gu dirakerakeaki

nge ere-mariabakadi be muzi kalingodia-lo be Tama-gu nena-tina bokana darakerakeaki. Tamoata bokainatuka mata kalingodia-lo be Tama-gu dirakerakeaki ka darakerakeaki kana irerere. ²⁴ Nanaranga nge Mariaba. Bokaibe tamoata dirakerakeaki nge ere-mariabakadi be pile kalingodia-lo be darakerakeaki.”

²⁵ Be aine ngae bokai ipile, “Ngau ukaua Me-saia maka Kristus kana rangaka ipurapura nge ngapura kana. Bong ipura masa kana moarunga labudi ngara-kama.”

²⁶ Kodeka Iesus bokai ipile, “Ngau makare tapilepile-buduru ka tamoata ngae!”

²⁷ Makara dipilepile-ru nge Iesus tagataga ne dimule. Kaba dita bokana nge aine kata diaru ka dipilepile-ru. Makara nge dipitilaki-tina. Ata tago teke bokai itegi, “Aine ngae rakana irere?” ki “Bakara ka aine ngae kamru kapilepile-ru?”

²⁸ Kodeka aine ngae boadi kana ono dang kesinga makara ipereki be kababe anua-lo imule be tamoata be aine bokai iradi, ²⁹ “Kamamai be tamoata kata kana moarunga norane be uemaki irangakina nge kamate. Masa ngai ka Kristus?”

³⁰ Bokaibe tamoata be aine anua nedi dipereki be Iesus-lo dilako.

³¹ Iesus tagataga ne nge ambe Iesus bokai di-akorokoroi, “Tisa’ kana teke gokang!”

³² Ata Iesus bokai ipile, “Kangkang kanagu ukangkang nge kam tago kakauataki!”

³³ Bokai ipile nge tagataga ne nedia-la bokai dietegi, “Masa tamoata teke kangkang ieluakini ki?”

³⁴ Kodeka Iesus bokai iradi, “Kangkang kanagu nge nepinepi negu rerenga mtagatagadi be malipi ne mememaki be mambuaki kana. ³⁵ Pilenga-ming tekedi bokai dieno, ‘Kangkang tanomadi dapura be daeno nibe kalea oati damanubu be kodeka bong ono uaroenga dapura.’ Ata ngau bokai ura-kaming. Mata-ming kamapoarakaki, be kamagea-ramo be uma kamaita! Kangkang ambe dimaure, be nge ambe uaroe bong ka dipura! ³⁶ Kaituka-tina ambe tamoata kangkang iuareroe nge zazanga ne imalipilipitaki. Be kaituka-tina ambe kaba odio nem-kusoaki soaki ipurapura-lo kangkang ngalakuaki kana nge iuareroe. Bokai masa tamoata kangkang itano be tamoata kangkang iuaroe nge bong-doi teke suri-diaru dauia. ³⁷ Bokaibe pile ngaedi ‘Tamoata taka kangkang itano be tamoata takaia iuaroe’ nge moimoi be kalingodi. ³⁸ Ngau unepi-kaming be kalako be uma tago kamalipitakia-lo kangkang kauaroe. Tamoata takadi makara malipi bibia diemaki, be kam nge dia-ba mamalongadia-lo ka kana uia kauaroe.”

³⁹ Samaria aine nge ialale be bokai ipile, “Kana moarunga uemaki nge irangakina.” Bokaibe tamoata be aine kokoko-tina anua ngarana-lo nge Iesus lama diunani. ⁴⁰ Be bong Samaria tamoata be aine Iesus dipurakani nge diakoroi be makara anua nedia-lo sakedi-o muku ngasoaki kana dirai. Bokaibe amaridi rua makara isoaki. ⁴¹ Tamoata be aine makara anua ngarana-lo Iesus pilenga dilongo nge kaba kokoko-tina lama diuni.

⁴² Kodeka aine ngae bokai dirai, “Kodeka lama

kiuni. Tago kaiko pilengam kilongo ka lama kiuni. Tago. Kodeka nemai-la be kilongo ka lama kiuni. Be kodeka kikaua ngai moimoi be tamoata be aine moarunga kateka ngaenao Uketiketi nedi.”

Jesus Erot Tamoata Ne Teke Natu Iadoraki

⁴³ Iesus makara Samaria kaba-lo amaridi rua isoaki be muridi nge Galili kaba-lo ilako. ⁴⁴⁻⁴⁵ Bokai be bong Galili kaba-lo ipura nge anua-marau suridi diuia be didoki. Maka ma Iesus nena-la be bokai ipile, “ ‘Propet’ kaba-tina nena-lo nge muaka tagotago.” Bokai be matamata nge disegeaki, ata alauri ‘Pasoba’ bong-o be kana moarunga Ierusalem-lo iemaki dita nge kaba disuri-uiataki, bakara bong ngaranao nge di moarunga makara dilako.

⁴⁶ Kodeka Iesus kaba imule anua ara Kena-lo, ege Galili kaba-lo. Makara ka norane be dang iburi be ‘uain’ ipura. Be Iesus makara Kena-lo isoaki nge Erot tamoata ne biabia teke Kaperneam anua-lo ka itui be makara ipurakani. Tamoata ngae natu moaneka imore be Kaperneam-lo ieno ka ipura. ⁴⁷ Tamoata ngae bokai ilongo Iesus ambe Zudea kaba ipereki be Galili kaba-lo ipura bokana ialale be Iesus bokai iakoroi, “Gomai Kaperneam-lo be natu-gu goaka-uiaki. Ambe saringatuka ngamate kana.”

⁴⁸ Makara nge Iesus itaguraki be tamoata ngae bokai irai, “Tago teke masa iboadu lama-ba gouni ki? Kilala be malipi kaiboangdi kamaita masa lama kamauni. Tago nge tago!”

⁴⁹ Ata tamoata ngae bokai ipile, “Biabiadi, gomai marakai! Natugu ngamate takana!”

⁵⁰ Be Iesus tamoata ngae bokai irai, “Goalale! Natum masa ne iauia ngasoaki!”

Makara nge tamoata ngae Iesus pilenga lama iungdi be kaba Kaperneam-lo imule. Ialale be zala-o ieno. Izama be kaba itui be ialalale nge ⁵¹ isi zala-lanalo ialalale be malipilipi kana dipura be bokai dirai natu ambe ne iauia isoaki.

⁵² Itegidi amari baituka ieno be natu iuia nge bokai dipile, “Nora amari ambe mukuna-la malala ipereki * be more kusi-ragogo ileuani.”

⁵³ Makara nge tamoata ngae ilo ikauani amari bokainatuka ieno be Iesus bokai ipile, “Natum masa ne iauia ngasoaki.” Bokai be roa be natu moarunga nge lama diuni.

⁵⁴ Bong Iesus Zudea kaba ipereki be kaba Galili-lo imule nge kilala kaiboangdi ruaia ka iemaki.

5

Iesus Tamoata Moremore Teke Iadoraki

¹ Bong alu dilako be muridi nge Iuda bong nedi biabia teke be Iesus Ierusalem ilako. ² Makara Ierusalem-lo nge ilako-soaso ‘Sipisipi’ Babaduadua-lo. Babaduadua ngae sakenao nge dang teke boakuboaku Ibru pile-lo Betzata nge ieno. Be bagi sumadi otioti nge lima dang boakuboaku ngae diboalingi. ³ Makara bagi dang diboalingi-o nge tamoata moremore kokoko-tina dieno: matadi leuadi, aedi matedi be tapoudi matedi. [Dang moakusunga dirarapung. ⁴ Bong teke-teke nge Tanepoa ‘enzel’ ne ipurapura be dang ilona-lo ilakolako be imoakusukusungaki.

---

* 4:52: Nge 1 kiloki rairai bokana.

Ngamoakusungakia-doi be tamoata nangata ilako-tuka mua nge more bakarairai ienoni nge ngaleua.] ⁵ Tamoata teke makara ieno nge more ono ieno be ambe barasi kulemoadi-toli-be-lima-toli * iuasadi. ⁶ Iesus tamoata ngae bokai ieno be ite nge ikaua more ngae toira-tina be ono ieno. Bokaibe itegi, “Kurere goiua ki?”

⁷ Be tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “Bi-abiadi, bong dang moakusungaka ipurapura nge tamoata tago teke idumadumaia be dang-lo inanganangaiaulako. Negu-la be mlako kana nge mbebebe-la be tamoata takaia ngalako mua.”

⁸ Be Iesus itaguraki be tamoata ngae bokai irai, “Gotui be zirapu nem godokitate be goalalale!”

⁹ Makara nge oaikiki-tina tamoata ngae iuia, be zirapu ne idoki be makara maradi ialalale.

Bong ono kana ngae emaka ipura nge bong ono manauanga ‘Sabat’-o ka emaka ipura. ¹⁰ Bokaibe Iuda tamoata nedi bibia nge ditaguraki be tamoata adoraka ipura nge bokai dirai, “Kaituka nge bong ono manauanga. Moses Mata ne ibabari-kita tago iboadu bong ono manauanga-o zirapu nem gobazi.”

¹¹ Ata tamoata ngae ikatu be bokai ipile, “Tamoata iadoraka be uia nge bokai irai, ‘Zirapu nem godokitate be goalalale.’ ”

¹² Makara nge bokai ditegi, “Tamoata nangata ka iraike zirapu nem godokitate be goalalale?”

¹³ Tamoata be aine makara nge dikoko-tina. Bokaibe tamoata maka adoraka ipura nge tago

---

* 5:5: Kaleti uare-lo nge 38 barasi.

ikaua naita ka iadoraki, bakara Iesus ambe tamoata be aine maradi isili be ialale.

¹⁴ Alauri Iesus tamoata iadoraki ngae Nanaranga pera nena-lo ite nge bokai irai, “Goteko! Ambe kuia. Moaki kaba teke muzigoala kuemaki. Muzigoala teke kaba kuemaki masa kana goalakana-tina teke ngapuraniko.” ¹⁵ Kodeka tamoata ngae ialale be Iuda tamoata nedi bibia iradi Iesus ka iadoraki.

Natu Kaiboang Ne

¹⁶ Iesus kana ngaedi bong ono manauanga ‘Sabat’-o ka iememaki bokana Iuda ditaguraki be moatubu ono dinangalako. ¹⁷ Bokai iradi, “Tama-gu malipi ne izamaizama iememaki-la nibe imai-ba kaituka-tina. Bokai be ngau masa malipilipi-la kana.” ¹⁸ Bokai ipile nge kodeka Iuda bibia nedi iemakidi be ono tinedi ikaubaluri be daumoateia-tina kana direre. Nge tago bong ono manauanga-la ka igamani, ata ipile Nanaranga nge Tamana-tina be nge iriringa-diaru tekedi bokana.

¹⁹ Bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Natu tago iboadu kana teke rerenganaba-lo ngaemaki. Tago-la. Natu nge Tama kana iememaki itaita ka iememaki. Rakana Tama iemaki nge Natu ngaemaki be. ²⁰ Maka ma Tama nge Natu irereretakia-tina, be kana moarunga iememaki nge Natu itikitikini. Tama masa kana kaiboangdia-tina kana ngaedi iememaki diuasadi nge Natu ngaitikini be ngaemaki. Be kam masa kamaita be kamapitilaki-tina be kamakabaki. ²¹ Tama-nala

matedi imarangrangakidi be ono moauringa ia-niandi bokana, Natu masa rerengana-lo tamoata nangata ireretaki nge ono moauringa ngani. ²² Bokaibe bokai kamakaua: Tama tago sesu-tina tamoata teke giriki ne ililiti. Tago-la! Malipi ngaedi nge ambe ere-moarungadi be Natu luma-nao isalangaki. ²³ Bokai masa Tama-la moarunga-biabia dimuamuaki bokana nge Natu damua-muaki. Tamoata naita Natu tago imuamuaki nge Tama tago imuamuaki. Maka ma Tama ka Natu inepe be makare ipura.

²⁴ “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita pilengagu ilongo be nepinepe negu lama iunani nge ambe moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki kana. Tago masa lilita be ara-leuaia ngapura. Tago-la. Maka ma nge ambe mate-lo ka imule be moauriuri soaki-lo ilako.

²⁵ “Moimoi ka ura-kaming! Bong teke masa ngapura, be ambe ipura. Bong ngaenao masa matemate Nanaranga Natu malonga dalongo. Be tamoata malonga ngae dilongori masa moauriuri-la dasoaki. ²⁶ Maka ma Tama ka nena-la be ono moauringa labu ienoni. Bokaibe Natu nge bokainatuka-la iemaki be Natu nge ono moauringa labu ienoni. ²⁷ Tama ka isumoala be Natu iboadu tamoata be aine giriki nedi ngaliliti be ngadoraki, bakara ngai ka Tamoata Natu.

²⁸ “Moaki pile ngaedi kalongo be kapitilaki! Bong teke masa ngapura, be bong ngaenao masa matedi moarunga poda-dialo dieno nge Natu malonga dalongo ²⁹ be podadi dapereki be eluku dapusikalako. Tamoata muzi uia diemaki masa damarang be moauriuri-la dasoaki. Be tamoata

muzi goalakadi diemaki masa damarang be eoa tago matemate-lo dalako.

Jesus Mangata Rangaka

³⁰ “Negu-ba tago iboadu kana teke memaki. Ngau Nanaranga iraraia be ulongolongo-la bokana ka giriki ulililiti be uadoadoraki. Bokai be giriki adorakingagu nge diadoado-tina. Maka ma ngau tago rerengagu ka utagatagadi. Tago-la. Nge nepinepi negu ka rerenga utagatagadi.

³¹ “Ngau negu-la be mangata urangaka nge negu-ba ka urangaka bokana, be pilengagu ono urangaka nge kalingodi tagotago. ³² Ata takaia isoaki be pile-lo murigu ituitui be mangata irarangaka. Be ngau ukaua mangata bakara iraranganga nge pilenga moimoi be kalingodi otioi.

³³ “Kam tamoata neming Zon-lo kanepidialako be pile dalongo kana. Be ambe pile bokai dilongo Zon nge pile moimoi be kalingodi ka mangata irarangaki. ³⁴ Ngau tago kateka-tamoata murigu datui be mangata darangaka kana urere ka bokai upile! Tago. Ngena ono Nanaranga ngauketi-kaming be ngamuleaki-kaming kana ka bokai upile. ³⁵ Zon nge baratui bokana be ikarakara be imalamalama, be kam nge uanana tago sasalaga malama ngae kadoki be ono suri-ming diuia.

³⁶ “Ata ngau kana negu teke ieno be ono mangata ngarangaka kana. Kana ngae nge Zon pilenga iuasadia-tina. Kana negu ngae nge bokai: Malipi-ma maka Tama-gu iana be memaki kana, be ambe uememaki ngaedi ka mangata darangaka kana. Nge ono mangata

kaba kamaita be kamakaua Tama-gu ka inepia be makare upura. ³⁷ Tago Zon-la ka mangata irangarangaka. Tama-gu murigu itui be mangata irangarangaka be! Maka ma ngai ka inepia be makare upura! Kam tago sesu malonga kalongo, be lili tago kaita. ³⁸ Be pilenga nge tago ilo-minglo dieno, maka ma tamoata maka Tama kateka ngaenao ineparia nge lama tago kaunani! ³⁹ Be kana takai bokai: Nanaranga 'Buku' nena-ra kalezeleze-tina uia be pile labudi kalelelei-tina uia. Be ilo-ming bokai dipilepile 'Buku' ngaedi ilodia-lo ka ono moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge ieno. Ata bokai kamakaua: 'Buku'-tina ma ngaedi ka ngau murigu ditui be mangata dirangaka, ⁴⁰ ata ngau-lo kamamai be moauriuri-la kamasoaki kana nge kasege.

⁴¹ "Ngau tago kateka-tamoata rakeaka dana kana ka bokai upilepile. Tago-tina. ⁴² Ata ngau ilo-ming ukauataki. Ngau ukaua Nanaranga reretaka tago ilo-minglo ieno. ⁴³ Ngau Tama-gu ara-nao be makare upura, ata tago kareretaka be kadoka. Tago-la. Ata tamoata teke ne ara-nao be ipura nge masa kamareretaki be kamadoki. ⁴⁴ Kam karerere tamoata ruangaming darakerakeaki-kaming. Ata rakeaka uia Nanaranga tekenalana-tina-lo dipurapura nge uasadi be dokiadi kasegesege. Bokai nge, masa baituka be lama kamauni?

⁴⁵ "Moaki ilo-ming dipile Tama-gu lili-be-matanao masa mtuirake be mtunuri-kaming be giriki omingo mnangalako. Tago-la. Moses Mata nena-ma maka ilo-ming dianiandi be ono kakaiboang nge ka aoa-minglo saranga

darokakilako be giriki omingo nganangalako kana. ⁴⁶ Moses nge ngau ka rangakagu igere. Bokaibe Moses Mata ne lama kamaungdi bokana nge ambe ngau lama kamaunana. ⁴⁷ Ata kam Moses kana igere nge lama tagona-tina kaungdi. Bokai nge masa baituka be kana ngau urangaki nge lama kamaungdi?”

6

Iesus ‘5,000’ Moane Iakolangdi

(Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Bong alu dilako muridi nge Iesus dang biabia ara Galili (ara takaia Taibirias) nge itotoki be ege takaianao ilako. ² Be tamoata be aine dum kanabiabia teke nge itagai. Iesus kilala kaiboangdi moremore-o iemaki nge dita ka ditagai. ³ Kodeka Iesus buku tekenao ilako be isoakiria tagataga ne zaiza. ⁴ Iuda moanako nedi biabia ara ‘Pasoba’ nge ambe isaringa.

⁵ Iesus igea be tamoata be aine dum kanabiabia teke taona ditaotao be ite nge Pilip bokai irai, “Kangkang inanga tazazai be tamoata be aine ngaedi tandi be dakang?” ⁶ (Iesus nena-la nge ikaua masa rakana ngaemaki. Ata ngena ono Pilip ngatoi kana ka bokai ipile.)

⁷ Be Pilip ikatu be bokai ipile, “Kalea lima-toli zazanga nedi tadoki be kangkang tazazai nge tago iboadu tamoata be aine ngaedi ono takolangdi. Dikoko-tina-ma! Muku-tina-muku tanega, ata tago masa daboadu.”

⁸ Makara nge tagataga ne teke ara Endru, Saimon Pita tari bokai ipile, ⁹ “Natu moane teke

maka isoaki ‘bereti’ kana kangkang ‘bali’ oti ememaki lima be ika kana rua idokidoki. Ata nge masa tamoata ira dakang? Dikoko-tina ma!”

¹⁰ Be Iesus itaguraki be bokai iradi, “Kamaradi be dasoakiria.” Makara nge siresire iauia ono soakinga ieno. Bokai be tamoata be aine moarunga disoakiria. Moane-la makara disoaki nge ‘5,000’ moarunga. ¹¹ Kodeka Iesus ‘bereti’ idoki be Nanaranga iperui be tamoata be aine makara disoaki nge inegedi. Alauri nge ika bokai ibasaki. ‘Bereti’ be ika inege be moarunga nge rerengadia-lo iandi nibe diboadu-tina.

¹² Moarunga dimoanako be didoli-tina nge Iesus tagataga ne bokai iradi, “Kangkang enobangadi kamabudinaki. Moaki tabizagam-ba.” ¹³ Kodeka tagataga ne ditaguraki be kangkang tamoata be aine dimoanako be dimuleaki nge dibudinaki be raba kanabibia kulemoa-be-rua diau. ‘Bereti’ lima ane ka kangkang ngae emaka ipura be tamoata be aine dimoanako, ata zongzong-la ieno-ba.

¹⁴ Tamoata be aine makara disoaki Iesus kilala kaiboangi ngae iemaki be dite nge bokai dipile, “Moimoina-tina ngai ka ‘Propet’ makare kateka-o ngapura kana!” ¹⁵ Makara nge Iesus ikaua tamoata be aine ngaedi ambe damai be dadokirepeki be tago rerengana-lo be anuatanepoa kandi bokana danangai kana. Bokai be rubenaba be buku kaba-lo ilako.

Iesus Dang Kusi-nao Ialale
(*Mat 14:22-33; Mar 6:45-52*)

¹⁶ Ambe rairaituka nge Iesus tagataga ne ditaelako dang biabia ara Galili-lo. ¹⁷ Kodeka

kati rebareba-o dibuli be Kaperneam dalako kana. Ambe irodo, ata Iesus tago isi ipurakadi. ¹⁸ Oasa ambe ikai be dang ambe ikauboruaramo. ¹⁹ Iesus tagataga ne nge diore be ambe dang lukangana-o direbareba * noko Iesus dang kusi-nao ialale be taonadi itaotao be dite. Dite nge taburidi dira-tina. ²⁰ Kodeka Iesus bokai ipile, “Taburi-ming moaki dira! Ngena ngau.” ²¹ Makara nge direre-tina Iesus kati-o dasalangaki kana, ata ambe oaikiki-tina kaba odio dilakolako-lo ditoka.

Tamoata Be Aine Iesus Dilelelei

²² Izama nge tamoata be aine dum biabia dang biabia Galili ege takaianao disoaki be perekadi dipura nge kaba bokai dita kati rebareba tekentalaka makara ieno. Di dikaua Iesus tago kati ono tagataga ne dialale-o ibuli. Tagataga ne nge rubediaba ka dialale. ²³ Kodeka kati takadi Taibirias-lonalona nge makara dipura be kaba odio tamoata be aine Tanepoa ‘bereti’ iperutaki be dikang kana nge saringadi ditoka. ²⁴ Tamoata be aine kaba bokai dita Iesus ki tagataga ne tago makara disoaki nge kati-o dibuli be Kaperneamlo Iesus dalelei kana be dilako.

Iesus Ka Kangkang Ono Moauringa

²⁵ Bong tamoata be aine dang biabia ditotoki be ege takaianao dilako be Iesus dite nge bokai ditegi, “‘Tisa,’ aira be makare kupura?”

²⁶ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moimoi ka ura-kaming! Nge tago kilala kaiboangdi uemaki kaita be labudi kakauataki ka kaleleleia.

* **6:19:** Kaleti pile-lo nge ‘3 mail’ bokana.

Tago! Ngena uakolang-kaming be kadoli-tina ka kaleleleia! ²⁷ Moaki kangkang maka digoalagoala kanabe kamalipilipi. Moaki. Kangkang ono moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura kanabe kamamalipilipi. Kangkang bokainaina masa Tamoata Natu ngang-kaming. Tamoata Natu-o ka Nanaranga kilala ne ono kauataka nge inangai, be labu ngaenao ka ineipi be makare kateka-o ipura.”

²⁸ Kodeka bokai ditegi, “Rakana gaemaki be masa Nanaranga malipi ne gaememaki?”

²⁹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nanaranga malipi ne nge bokai: Tamoata maka ineipi be makare ipura nge lama kamaunani.”

³⁰ Be di kaba ditegi, “Kilala kaiboangi nangata masa goemaki be gate be lama gauni? Masa rakana goemaki? ³¹ Tubuma toira kangkang ara ‘mana’ nge lulu kaba-lo dikang, Nanaranga-la ‘Buku’ ne ipile bokana. Nanaranga ‘Buku’ ne bokai ipile, ‘Kangkang lang anua-lonalona iandi be dikang.’ ” *

³² Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming. Kangkang Moses toira tubu-ming iandi nge tago kangkang lang anua-lo ka ibala. Tago! Ata kangkang maka Tamagu iang-kaming nge ka kangkang kalingo be lang anua-lo be ibala.

³³ Maka ma Nanaranga kangkang ne nge tamoata lang anua-lo be ibala. Be ngai ka tamoata be aine kateka ngaenao ono moauringa ianiandi.”

³⁴ Be di bokai dipile, “Biabiadi, kangkang ngae izamaizama goaniang-kama.”

---

* **6:31:** Eks 16:4; Sam 78:24-25

³⁵ Makara nge Iesus bokai iradi, “Ngau ka kangkang ngae gokangkang be moauriuri-la gosukoaki! Tamoata naita ngau-lo imai nge tagona-tina iboadu tole ngamate. Be tamoata naita ngau lama iunana nge tagona-tina iboadu madole ngamate. ³⁶ Ata ambe urakaming-doi. Katea, ata lama tago kaunana! ³⁷ Tama-gu ka itaguraki be tamoata nangata idoki be ngau iana masa tamoata ngae ngau-lo ngamai. Bokai be tamoata naita ngau-lo imai nge tagona-tina iboadu mtaoni be ngalale. ³⁸ Maka ma ngau lang anua-lo be makare ubala nge tago rerengagu ka mtagadi kana ka ubala. Tago-tina. Nepinepi negu rerengana mtagadi kana ka makare ubala. ³⁹ Nepinepi negu rerenga bokai dieno: Tamoata be aine ngau iana nge moakina-tina teke ileua. Moaki-tina. Tamoata be aine ngau iana nge moarunga marangakidi be bong alalaurituka-o nge moauriuri-la dasukoaki. ⁴⁰ Bakara, Tamagu rerenga nge bokai: Tamoata moarunga Natu dite be lama diunani nge moauriuri-la nemkusoaki dasukoaki. Bokai masa bong alalauritukao marangakidi be moauriuri-la dasukoaki.”

⁴¹ Iesus bokai ipile, “Ngau ka kangkang ngae lang anua-lo be ubala,” nge Iuda tamoata ditaguraki be digulungaetaki. ⁴² Be bokai dipile, “Tamoata ngae ka Iesus, Iosep natu ki taila? Tama be tina takauatakidi! Nge bakara be bokai ipile lang anua-lo be ibala?”

⁴³ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moaki makara neming-la mara-ming kagulungaengae! ⁴⁴ Tamoata tago teke iboadu rerenganaba-lo be ngau-lo ngamai. Tago-tina! Tamagu inepia be

makare upura ka ngarepeki be masa ngau-lo ngamai. Tago irepeki nge tago ngamai. Be bong alalaurituka-o masa ngau marangaki be moauriuri-la ngasukoaki. ⁴⁵ ‘Propet’ bokai digere, ‘Tamoata moarunga masa Nanaranga ngasuledi.’ * Bokaibe tamoata naita Tama-gu ilongori be sule ne idoki be ikaua masa ngau-lo ngamai. ⁴⁶ Ata nge tago bokai upile tamoata teke ambe Tamagu ite. Tago. Tamoata-la Nanaranga-lo be ipura ka Tama-gu ite.

⁴⁷ “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita lama iuni nge moauriuri-la nem-kusoaki ngasukoaki kana. ⁴⁸ Ngau ka kangkang gokang be moauriuri-la gosukoaki kana! ⁴⁹ Toira tubuming kangkang ara ‘mana’ lulu kaba-lo dikani, ata ambe dimate. ⁵⁰ Ata kangkang lang anua-lo be ibala nge bokainaina: Tamoata naita ikani nge tagona-tina iboadu ngamate. ⁵¹ Ngau ka kangkang moauriuri-la isukoaki ngae lang anua-lo be ibala. Tamoata naita kangkang ngae ikani nge tagona-tina iboadu ngamate. Masa bokainala moauriuri ngasukoaki. Kangkang maka ngau miani kana nge negu tamoata-gu. Tamoata-gu ngae ka tamoata be aine moarunga kateka-o uiandi be ono moauriuri-la dasukoaki kana.”

⁵² Iesus bokai ipile nge Iuda namadi diratina be nedia-la maradi bokai diegore, “Masa bakara be tamoata ngae ne tamoata ngang-kita be takani?”

⁵³ Bokaibe Iesus bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata Natu ne tamoata tago kakani ki daraka tago kasing nge tagona-tina iboadu

---

* 6:45: Ais 54:13

ono moauringa ngaeno-kaming. ⁵⁴ Tamoata naita tamoata-gu ikani be daraka-gu ising masa nemkusoaki ngasukoaki, be bong alalaurituka-o masa ngau marangaki be moauriuri ngasoaki. ⁵⁵ Maka ma tamoata-gu nge kangkang-tina, be daraka-gu nge dang-tina singsing. ⁵⁶ Tamoata naita tamoata-gu ikani be daraka-gu ising nge ngaulo isoaki be ngau ngaia-lo usoaki. ⁵⁷ Tama-gu moauriuri-la sukoaki ka inepia be ngai kana ka ngau moauriuri usoaki. Bokainatuka-la, tamoata naita ngau ikana masa ngau kanabe moauriuri-la ngasukoaki. ⁵⁸ Kangkang ngae ka lang anua-lo be ibala. Kangkang ngae nge tago kangkang toira tubu-ming dikani be dimate bokana. Tago. Tamoata naita kangkang ngae ikani masa moauriuri-la ngasukoaki. Tago iboadu ngamate.”

⁵⁹ Iesus pile ngaedi Kaperneam anua-lo be ipile. Pera nedi ono serereinga-lo isulesuledi be ipile.

Tagataga Kokoko Iesus Dipereki

⁶⁰ Pile bokainaina dilongo nge tagataga ne kokoko-tina bokai dipile, “Sule ngaedi nge dikaiboang-tina! Masa naita sule bokainaina ngadoki?”

⁶¹ Ata Iesus ikaua rakana kata ka tagataga ne digulungaengaetaki. Bokaibe bokai iradi, “Pile ngaedi dilo-sururu-kaming ki? ⁶² Ak, Tamoata Natu matamata isoaki kanana-lo ngakaukautaki be kamate masa bakara? ⁶³ Bokai kamakaua: Oli Spirit ka ono moauriuri soakinga tamoata ianiandi. Tamoata-ming nge kanaba. Bokaibe pile ngaedi ura-kaming nge Oli Spirit

ne, be ono moauringa odio dieno. ⁶⁴ Ata kam alu nge lama tago diuni.” Iesus bokai ipile, bakara, matamatana-la be Iesus ikaua tagataga ne nangatadi masa lama tago dauni, be naita masa ngadoki be erekei ne luma-dio nganangai. ⁶⁵ Bokaibe kaba bokai iradi, “Labu ngaenao ka bokai ura-kaming: Tamoata tago teke iboadu ngau-lo ngamai. Tago-la. Tama-gu isumoalani ka iboadu ngau-lo ngamai. Tago be tago!”

⁶⁶ Bokaibe tagataga ne kokoko-tina dipereki be dialale, be kaba alauri nge tago ditagatagai.

⁶⁷ Kodeka Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua itegidi, “Be kam? Kamapereka kana karere ki?”

⁶⁸ Be Saimon Pita ikatu be bokai irai, “Tanepoa, masa naitai-lo galako? Moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge pilengam-lo ka ieno. ⁶⁹ Keka lama kiuni be kikaua kaiko Kusim Rata, be kaiko nge Nanaranga tamoata ne.”

⁷⁰ Kodeka Iesus bokai iradi, “Ngau ka kam kulemoa-be-rua udoki-kaming be unanga-kaming. Ata teke mara-ming nge Satang!” ⁷¹ Nge bokai ipile nge Iudas, Saimon Iskariot natu ka irangaki. Iudas nge Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua kata, ata alauri masa Iesus ngadoki be erekei luma-dio nganangai.

7

Iesus Taritoka Zaiza

¹ Kana ngaedi muridi nge Iesus ege-ege Galili kaba-lo ialale. Iuda tamoata nedi bibia nge dau-moatei kana. Bokaibe Zudea kaba nge imoangi be isibongaki-tina. ² Ata bong Iuda moanako nedi

biabia teke ono bazarua ngado kusi-lo ememaki dirakerakeaki isaringa nge ³ Iesus taritoka bokai dirai, “Kaba ngaedi gopereki be Zudea kaba-lo golako be tagataga nem moarunga masa kana kuememaki daita. ⁴ Tamoata naita irere moarunga dakauataki kana nge kana iememaki tago iboadu ngazumkaki. Kaiko ambe kana ngaedi kuememaki. Bokai-be nem-la be mangata gonangaiko be tamoata be aine moarunga kateka-o dakau-atakiko!” ⁵ Iesus taritokana-tina nge lama tago diuni. Nge bokai ka pile ngaedi dipile.

⁶ Bokai-be Iesus itaguraki be bokai iradi, “Bong-tina negu isi tago dipura. Bong moarunga nge kam bong uia neming. ⁷ Tamoata be aine moarunga kateka-o tago iboadu dasegeakikaming. Ata ngau masa dasegeaka. Maka ma ngau mangata bokai upilepile kana moarunga diememaki nge muzi goalakadi odio dieno. ⁸ Kam Moanako biabia ngaena-lo kamalako. Ngau bong-tina negu isi tago dipura. Bokai-be tago iboadu Moanako biabia ngaena-lo mlako.” ⁹ Bokai ipile be makarana-la Galili kaba-lo isoaki.

Iesus Moanako Ono Bazarua Rakeaka-lo Ilako

¹⁰ Iesus taritoka Moanako biabia ngaena-lo dilako muridi nge Iesus nena-la be itui be Moanako biabia ngaena-lo ilako. Ata tago mangata ilako. Komangaba-lo be ilako. ¹¹ Moanako biabia ngaena-lo nge Iuda tamoata be aine Iesus dilelelei be bokai ditegitegiaki, “Tamoata ngae inanga isoaki?”

¹² Tamoata be aine moarunga nge nedia-la Iesus dimalonga-sikisikitaki. Alu bokai dipile, “Ngai tamoata iauia.” Takadi dikatu be bokai dipile, “Tago! Ngai tamoata ibobolesidi.”

¹³ Ata tago teke mangata lili-be-matao irangaki, bakara, moarunga nge Iuda tamoata nedi bibia dimatakuridi.

¹⁴ Bong Moanako bibia ngae lukangana-tinao kodeka Iesus ilako Nanaranga pera nena-lo be tamoata be aine isuledi. ¹⁵ Iuda dilongori nge dipitilaki-tina be bokai dipile, “Tamoata ngae tago sule bibia-lo ilako, ata bakara be kauanga dilaba-tina!”

¹⁶ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Sule ngau usulesule-kaming nge tago negu. Sule ngaedi nge Nanaranga ne. Ngai ka inepia be makare upura. ¹⁷ Tamoata naita irere Nanaranga rerenga ngatagadi kana nge masa ngakaua sule usulesule-kaming ngaedi nge Nanaranga-lo ka dipura ki negu kaiboang negu-lo ka usulesule-taki. ¹⁸ Tamoata nena-la kaiboang nena-lo isulesule nge nena-la ara biabia ngadoki kana ka isulesule. Ata tamoata naita nepinepi ara atabala nganangai kana be imalipilipi nge pilenga moimoi be kalingodi, be boli mata tago teke ono ieno. ¹⁹ Moses ka toira Mata ne iang-kaming. Ata kam tagona-tina Mata bibia ngaedi katagatagadi. Tago-la. Nge bakara ka kamaumotea kana?”

²⁰ Be di dikatu be bokai dipile, “Nge mariaba goalaka kata ibagabagaiko! Naita ngaumoateiko kana?”

²¹ Be Iesus bokai iradi, “Kilala kaiboangdi teke memaki nge kamapitilaki be kamakabaka.

²² Moses ira-kaming be natu-ming moane kusidi kakorotototo ngena (tago Moses-tina ka ira-kaming, tubu-ming bibia ka dira-kaming) kataguraki be bong ono manauanga ‘Sabat’-o natu-ming moane kusidi kakorotototo. ²³ Ak, ono-ba Moses Mata ne gamanadi kamasibongaki kana nge ‘Sabat’-o natu-ming moane kusidi kakorotototo. Ata ngau ‘Sabat’-o tamoata teke ere-moarunga be uadoraki nge bakara ka nama-ming dirataka? ²⁴ Moaki kana atabalangadia-ba kaitaita be kadoadoraki. Muzi adoado kamata-gatagadi be kana kamaitaita be kamadoadoraki!”

Jesus Ka Kristus Ki?

²⁵ Makara nge Ierusalem tamoata alu bokai ditegitegi, “Tamoata ngae ki nangata ka dau-moatei kana? ²⁶ Kamate! Ambe lili-be-matao ipilepile, ata tago teke bakara irai! Iuda tamoata bibia masa ambe dipile ngai ka Kristus! ²⁷ Ata kita ambe takaua ngai inanga tamoata kata! Maka ma bong Kristus ngapura nge tamoata tago teke ngakaua ngai inanga kata.”

²⁸ Iesus nge isi Nanaranga pera nena-lo isoaki be isulesule nge kaikai-la bokai ipile, “Kam moimoi be kakauataka ki? Be inanga ka upura nge kakaua-ma? Ata tago negu rere-ngagu-lo ka makare upura. Tago-tina. Nepinepi negu ka inepia be makare upura. Be ngai moimoi be kalingo. Kam tago kakauataki, ²⁹ ata ngau ukauataki. Bakara, ngau ngaia-lo ka upura be ngai ka inepia be makare upura.”

³⁰ Makara nge ditaguraki be dadokimatei be dauauri kana. Ata bong-tina ne isi tago dipura.

Bokaibe tamoata tago teke itaguraki be luma Iesus-o inanga be idokimatei.

Iesus Uaura Ngapura Kana

³¹ Ata tamoata be aine kokoko-tina Iesus lama diunani. Be bokai dipile, “Tamoata ngae kilala kaiboangdi kokoko-tina iemaki. Bong Kristus ngapura masa kilala kaiboangdi nangatadi tamoata ngae tago iboadu ngaemaki nge ngae-memaki?”

³² Tamoata be aine moarunga nge pile bokainaina ane be Iesus dimalonga-sikisikitaki be Parasi dilongo. Bokaibe tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi zaiza be ditaguraki be tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi nge dinepidi be Iesus dauauri kana. ³³ Makara nge Iesus bokai ipile, “Uanana tago sasalaga masa mara-ming msoaki be kaba nepinepi negu inepia be makare upura-lo mlako. ³⁴ Kaba ngau odio msoaki kanana-lo nge kam tago kaboadu kamalako. Bokaibe, masa kamalelelea, ata tago kamatea.”

³⁵ Makara nge Iuda tamoata nedi bibia nedia-la bokai dipile, “Masa kaba nangatadia-lo ngalako be kita tago taboadu tate? Masa Gris kaba-lo ngalako be Iuda makara disoaki-lo ngalako, be Gris tamoata be aine ngasuledi kana? ³⁶ Nge masa baituka ipile masa kamalelelea, ata tago kamatea, be pile takadi ipile kaba odio ngalako kana nge kita tago taboadu talako?”

Dang Ono Moauringa

³⁷ Bong alalaurituka Moanako biabia ngaena-lo nge ara biabiatuka. Bokaibe bong alalaurituka

ngaenao nge Iesus ituirake be bokainatuka ipi be ipile, “Tamoata naita madole imate nge ngaulo ngamai be dang ngasing! ³⁸ Nanaranga-la ‘Buku’ ne ipile bokana, ‘Tamoata naita lama iunana masa dang papanana ono moauringa ilonalo be ngapapanana be ngapusikasika.’ ” ³⁹ Iesus bokai ipile nge Oli Spirit ka irangaki. Tamoata naita Iesus lama iunani masa alauri Oli Spirit ngabalani. Imai be bong ngaradia-lo nge Oli Spirit isi tago ibala, bakara, Iesus isi tago mate-lo be marangaka ipura be ara bibia idoki.

Tamoata Be Aine Dienegei

⁴⁰ Tamoata be aine moarunga pilenga dilongo nge aludi bokai dipile, “Moimoina-tina ngai ka ‘Propet’ ngae!”

⁴¹ Takadi bokai dipile, “Ngai ka Kristus!” *

Ata takadi bokai dipile, “Kristus tago masa Galili kaba-lo be ngapura! Tago. ⁴² Nanaranga ‘Buku’ nena-lo bokai dieno: Kristus nge Debiti tubu ne kata, be masa Betlem anua-lo be nekiaka ngapura. Anua Betlem nge toira Debiti ono isukoaki.” ⁴³ Makara nge Iesus kanabe tamoata be aine nge dienegei-ramo. ⁴⁴ Moimoi aludi dauauri kana, ata tago teke itaguraki be luma ono inanga.

Iuda Tamoata Nedi Bibia Lama Tago Diuni

⁴⁵ Bong tamoata Nanaranga pera ne dinaringi dimule nge tamoata Nanaranga ditababai dimuamuadi be Parasi ditaguraki be

---

* **7:41:** Mesaiá

bokai ditegidi, “Bakara ka tago kabagai be kapura?”

⁴⁶ Be tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi dikatu be bokai dipile, “Toira be imai tamoata tago teke tamoata ngaie ipilepile bokana ipile!”

⁴⁷ Kodeka Parasi bokai dipile, “Masa ambe irepeki-kaming be iaka-boang-kaming ki?”

⁴⁸ Kaba kamaita! Parasi ki Iuda tamoata nedi bibia tago teke irepeki be iaka-boangi! Tago-tina!

⁴⁹ Tamoata be aine moarunga ngaedi nge Moses Mata ne tago dikauataki. Bokai-be, nge ambe Nanaranga ngesuaki ne eruma ka disoaki!”

⁵⁰ Nikodimas nge di kata. Ngai ka norane be ilako be Iesus ite. Kodeka Nikodimas itaguraki be bokai iradi, ⁵¹ “Mata neda dipile tamoata talongori be takaua rakana ka iememaki noko giriki ne taliliti be tarokaki!”

⁵² Be di dikatu be bokai dipile, “Kaiko masa Galili tamoata kata? Nanaranga ‘Buku’ ne goleze uia masa gokaua ‘propet’ tago teke Galili kabalopura!” [⁵³ Kodeka makara be kaba kanamkanam dilako.

8

Aine Teke Roti Igamani

¹ Ata Iesus buku ara Olib-o ilako be makara isoaki. ² Izama nge oabuna-tina be Nanaranga pera nena-lo ilako. Tamoata be aine kokokotina dipura be diboalingi, be isoakiria be isuledi.

³ Tamoata Moses Mata ne disulesuletaki be Parasi ditaguraki be aine teke dieluaki be tamoata be aine moarunga maradi dituiraki. Aine nge roti igamani be moane takaia diaru dieno-buduru be

dite ka dieluaki. ⁴ Kodeka ditaguraki be Iesus bokai dirai, “Tisa, aine ngae moane takaia diaru dieno-buduru be kite. ⁵ Mata neda Moses iang-kita bokai ipile aine bokainaina nge patu ane unia ngapura be ngamate. Ak, kaiko bakara ilom ipile?” ⁶ Nge ono datoi be pile ngapakadi be labu nedi teke ngapuradi be ono giriki ono danangalako kana ka bokai ditegi.

Ata Iesus iboadukuria be kabo tudu ane be kateka-o igeregere. ⁷ Ditegitegia-la bokana ipoagarake be bokai iradi, “Tamoata naita muzigoala tago teke kuemaki nge matamatanatuka patu godoki be aine ngae ono gouni!” ⁸ Be kaba iboadukuria be kateka-o igeregere.

⁹ Pile bokai dilongo nge teke-teke nem be alale dipuraki. Matamata kamoangbibia dialale, alauri nge takadi dialale. Dialale-doi be Iesus-la rube isoaki, be aine ngae isi bokaina-la ituitui. ¹⁰ Kodeka Iesus ipoagarake be aine ngae bokai irai, “Aine, tamoata ngaedi inanga disoaki? Tago teke isoaki be giriki omo nganangalako kana ki?”

¹¹ Be aine ngae ikatu be bokai ipile, “Biabiadi, tago teke isoaki.”

Be Iesus bokai ipile, “E, ngau bokai. Tago iboadu giriki omo mnangalako! Goalale, ata moaki kaba muzigoala kuememaki!”]

Iesus Kateka Ngae Malama Ne

¹² Kodeka Iesus kababe tamoata be aine bokai iradi, “Ngau ka kateka ngae malama ne! Tamoata naita malama ngae itagai nge tagona-tina iboadu malama tagotago ngalale. Tago-la! Ngau masa malama ono moauringa miani.”

¹³ Makara nge Parasi ditaguraki be bokai dirai, “Nge ambe nem-la be nem murim kutui be mangata kurangarangakiko. Bokai be kana nem-la ono mangata kurangarangakiko nge kalingodi tagotago.”

¹⁴ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Tago iboadu! Ngau negu-la murigu utui be negu-la mangata urangaka nge pilengagu ono mangata urangaka nge kalingodi. Bakara, ngau negu-la ukaua inanga ka upura, be ukaua inanga mlako kana. Ata kam tago kakaua inanga ka upura be inanga mlako kana. ¹⁵ Kam tamoata mata nedi katagatagadi be tamoata takadi giriki nedi kalililiti. Ata ngau tamoata tago teke giriki ne uliliti. Tago-tina. ¹⁶ Ngau tamoata giriki nedi mlililiti bokana nge ambe giriki lilitangagu dado-tina. Bakara, ngau tago rubegu-ba ka utui be kana moarunga uememaki. Tago. Tama-gu inepia be makare upura keru be kana moarunga uememaki. ¹⁷ Kam mata neming Moses iangkaming-lo nge bokainatuka dieno: Tamoata rua pile tekedi mangata dirangakiru nge pilenga-diaru ngaedi nge kalingodi. ¹⁸ Bokai be nge tago ngau-la ka negu mangata urangarangaka. Tago. Takaia murigu itui be mangata irangarangaka nge Tama-gu. Ngai ka inepia be makare upura!”

¹⁹ Kodeka bokai ditegi, “Tamam goitikingkama, inanga isoaki?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Kam tago kakauataka, bokai be Tamagu tago kakauataki! Kamakauataka bokana nge ambe Tama-gu kamakauataki.” ²⁰ Iesus pile ngaedi nge Nanaranga

pera nena-lo, ege ono 'mone' budinakadi dipura-pura kanana-lo be ipile. Ata tamoata tago teke itaguraki be iuauri. Maka ma bong-tina ne ono matenga isi tago dipura.

Kaba Odio Ngau Mlako Kana Nge Tago Iboadu Kamalako

²¹ Be Iesus kaba bokai iradi, "Ngau masa mi-alale be mpereki-kaming. Be kam masa kamalelea. Ata masa muzigoala neming-lo be kamamate. Kam tago kaboadu kaba ngau odio mlako kanana-lo kamalako."

²² Bokai ipile nge Iuda tamoata bokai dipile, "Bakara be bokai ipile, 'Kam tago kaboadu kaba ngau odio mlako kanana-lo kamalako'? Masa nena-la ngaumoatei kana ki?"

²³ Be Iesus ikatu be bokai iradi, "Kam nge makare erumaruma kaa. Ata ngau nge etatabalabala kata. Kam nge makare kateka ngaenaonaona kaa. Ata ngau tago kateka ngaenaonaona kata. ²⁴ Nge bokai ka ura-kaming masa muzigoala neming-lo be kamamate. Lama tago kauni 'Ngau nge Ngai' * nge moimoina-tina muzigoala neming-lo be kamamate kana!"

²⁵ Be di ditegi, "Kaiko naita kata?"

Be Iesus ikatu be bokai iradi, "Ngau naita kata nge matamatana-la be urara-kaming nibe imai-ba be kaituka. ²⁶ Kana kokoko-tina dieno mrangaki-kaming be ono giriki omingo mnangalako kana. Ata Nanaranga inepia be makare upura nge pilenga kalingodi. Bokaibe pile

---

* **8:24:** Ara ngae nge Nanaranga arana-tina Israel iandi. Pile nedia-lo nge "YAWE."

moarunga ngaia-lo ulongo nge tamoata be aine moarunga kateka-o uradi.”

²⁷ Ata di tago dikaua nge Tama ka irangarangaki. ²⁸ Bokai be Iesus bokai ipile, “Alauri masa Tamoata Natu etatabala kamadokitetekalako. Bong ngaranao masa kamakaua ‘Ngau nge Ngai.’ Be masa kamakaua kana tago teke ngau negu rerengagu-lo be uememaki. Tago-tina. Pile moarunga upilepile nge Tama-gu ka isikengna. ²⁹ Bokai be nepinepi negu nge sakegulanao isukoaki. Be kana moarunga uememaki nge rerengana-lo ka uememaki. Bokai ka tago ipereka be rubegu-ba usoaki.” ³⁰ Tamoata be aine pile ngaedi dilongo nge kokoko-tina Iesus lama diunani.

Abaram Natu

³¹ Iuda tamoata be aine Iesus lama diunani nge bokai iradi, “Sulengagu kadoki be katagatagadi nge kam moimoi be tagataga negu. ³² Bokai masa pile kalingo ngae nge kamakauataki. Be pile kalingo ngae ka ngarubetaki-kaming be adoado kamasoaki kana.”

³³ Be di dikatu be bokai dipile, “Keka Abaram tubu. Bong tago tekedio keka tamoata takaia dududu ne bokana kisoaki. Tago-la. Nge bakara ka bokai kupile, ‘Masa mrubetaki-kaming be adoado kamasoaki?’ ”

³⁴ Kodeka Iesus bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata moarunga muzigoala diemaki nge muzigoala iuauridi, be ambe muzigoala dududu kana bokana ka disoaki. ³⁵ Bokai mtonga be kamakaua: Tamoata dududu kata ka ilako be tamoata teke roa be natu zaiza

disukoaki-budu nge tago kaba-tina kanana-lo ka isukoaki. Nge idaudau-ba. Ata tamoata peramarau natu moaneka nge kaba-marau. Bokai be masa makarana-la ngasukoaki. ³⁶ Bokainatukala, muzigoala ka diuauriko be Nanaranga Natu irubetakiko nge ambe moimoibe rubetakam-tina uia ipura. Tago ambe muzigoala uaura nena-lo ka kusoaki. ³⁷ Ngau ukaua kam Abaram tubu. Ata ilo-minglo nge pilengagu kabadi tago! Bokai ka kamaumoatea kana! ³⁸ Ngau kana urarangaki nge Tama-gu ne matanao be itikina ka urarangaki. Be bokainatuka-la, kam tama-ming kana dirangaki-kaming ka kaememaki.”

³⁹ Makara nge bokai dipile, “Abaram nge keka tubuma!”

Be Iesus bokai ipile, “Kam moimoi Abaram tubu nge ambe malipi ngai iemaki nge kamaememaki. Ata nge tago! ⁴⁰ Ngau giriki tago teke uemaki. Kana moarunga moimoi be kalin-godi Nanaranga irangakina ka urangaki-kaming. Ata kam ambe kamaumoatea kana. Bokai kamakaua: Abaram kana bokainaina ngau uememaki bokana nge tago teke iemaki. ⁴¹ Kam kana kaememaki nge tama-ming iemaki ka kaememaki.”

Makara nge ditaguraki be bokai dirai, “Keka tago numnum ka kidula! Tago. Nanaranga-la ka Tama-ma, be keka nge natuna-tina.”

⁴² Kodeka Iesus bokai iradi, “Nanaranga moimoi be tama-ming nge ambe kamareretaka. Bakara, ngau Nanaranga-lo ka upura be ambe makare usoaki. Ngau tago negu rerengagulo ka upura. Tago. Nanaranga ka inepia be

makare upura. ⁴³ Bakara ka pile ngau upilepile nge labudi tago kakauataki? Labu neming ono pilengagu labudi tago kakauataki nge bokai: Pilengagu tagona-tina kalongo! ⁴⁴ Kam nge tama-ming Satang natu! Bokai ka tama-ming rerenga kamatagadi kana, be rerenga ngaedi nge kamaemaki be dakalingo kana. Matamatana-la be imai nge ngai tamoata kangkang kata. Be mata kalingodi nge tago sesu itagadi, bakara, mata kalingodi nge tago teke ngaia-lo ieno. Be bong boli-pile ipilepile nge pile-tina ne ka ipilepile. Maka ma ngai bolinga ratadi be ngai ka boli moarunga tamadi. ⁴⁵ Ngau pile kalingodi ka upilepile. Nge bokai ka lama tago kaunana. ⁴⁶ Kam kapile ngau muzigoala uemaki! Moimoi be muzigoala teke uemaki nge tekem mangata gonangai be tate! Pile kalingodi ka upilepile nge bakara ka tago lama kaunana? ⁴⁷ Tamoata naita Nanaranga-lo ka ipura nge Nanaranga pilenga ilongolongo. Labu ono pilengagu tago kalongolongo nge bokai: Kam tago Nanaranga-lo ka kapura.”

Iesus Be Abaram

⁴⁸ Kodeka Iuda ditaguraki be Iesus bokai dirai, “Moimoi ka bokai kirangakiko: Kaiko Samaria kata be mariaba goalaka kata ibagabagaiko!”

⁴⁹ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Mariaba goalaka tago teke ibagabagaia. Ngau Tama-gu umuamuakia-tina, ata kam ngau kabalabalakau-tina! ⁵⁰ Ngau tago negu aragu atabala mnangai kana ka bokai umuzimuzi. Tago-la! Tama-gu ka ara atabala mnangai kana irere. Be ngai

ka tamoata be aine kateka-o giriki nedi ngaliliti be ngadoraki kana. ⁵¹ Moimoi ka ura-kaming. Tamoata naita pilengagu itagatagadi nge tagona-tina iboadu mate bubuna ngate!”

⁵² Makara nge Iuda ditaguraki be bokai dirai, “Kodeka kikaua kaiko moimoi be mariaba goalaka ibagabagaiko! Maka ma Abaram be ‘propet’ dimate, ata kaiko kupile tamoata pilengam itagatagadi nge tagona-tina mate bubuna ngate. ⁵³ Kaiko nem-la kurangakiko kaiko tubuma Abaram kuasai ki? Ngai imate, be bokainatuka-la, ‘propet’ moarunga nge dimate-doi! Kaiko naita kata ka bokai kupile?”

⁵⁴ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Ngau negu-la be aragu atabala mngangi kana nge negu aragu nge kana-ba. Ata nge tago bokai. Tamagu-ma kam kapile Nanaranga neming ka aragu atabala nganangi kana. ⁵⁵ Kam tago kakauataki. Ngau ukauataki. Tago ukauataki kana upile nge ngau boliboli-tina, kam-la bokana! Ata ngau ukauataki be pilenga ulongolongo be utagatagadi. ⁵⁶ Tubuming Abaram irere-tina ngau purangagu ngaita kan. Be ambe ita be suri diuiani.”

⁵⁷ Iesus bokai ipile nge Iuda bokai dipile, “Kaiko isi barasi nem tago kulemoadi-lima diuasadi! Nge bakara be Abaram kute?”

⁵⁸ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Moimoi ka ura-kaming! Abaram isi tago ipura be ‘Ngau-ma’ nge usoaki!” ⁵⁹ Bokai be Iuda ditaguraki be patu ane dauni kana, ata Iesus maradi ikoma-lako be aboabolana-ba be Nanaranga pera ne ipereki be eluku ilako.

9

Iesus Tamoata Mata Leuadi Be Nekiaka Ipura Iadoraki

¹ Iesus bokai ialalale nge tamoata teke mata leuadi ite. Tamoata ngae nge mata leuadi be tina inekiaki. ² Kodeka tagataga ne ditaguraki be bokai ditegi, “Tisa, naita muzigoala ne lilidi-o ka tamoata ngae mata leuadi be tina inekiaki? Ne muzigoala ne lilidi-o, ki tina be tama muzigoala nedi lilidi-o?”

³ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Nge tago ne muzigoala ne lilidi-o ki tina be tama muzigoala nedi lilidi-o. Tago. Nge ono Nanaranga kai-boang ne mangata tamoata ngaena damalipi be teadi dapura kana ka mata leuadi be tina inekiaki. ⁴ Amari isi ieno nge nepinepi negu malipi ne taememaki. Oabubu ambe imaimai, be bong ngaranao masa tago teke iboadu ngamalipi. ⁵ Bong ngau kateka ngaena usoaki nge ngau kateka ngae malama ne.”

⁶ Bokai ipile, kodeka kateka-o imoangoria be kateka-poasa iemaki, be kateka-poasa ngae idoki be tamoata mata leuadi mata-nao inanga. ⁷ Be bokai irai, “Goalale be dang boakuboaku ara Siloam-lo lilim goasaki!” Kita ara Siloam tabuiri nge bokai tapile, “Nepi.” Bokai be tamoata mata leuadi ialale be lili iasaki. Lili iasaki nge mata diuiani be kaba itaita be imule.

⁸ Tamoata ngae anua-budu-ruanga be tamoata takadi norane be ‘mone’ be kana takadi tamoata takadia-lo isinaunau be dite nge bokai dipile, “Tamoata ngae ki taila ka norane be ‘mone’ be kana takadi tamoata takadia-lo isinaunau?”

⁹ Alu bokai dipile, “Ngaia-ma!” Ata alu bokai dipile, “Tago. Tea ka ngai bokana!”

Bokaibe tamoata ngae bokai ipile, “Ngau-ma!”

¹⁰ Kodeka ditaguraki be bokai ditegi, “Baituka be matam diuia be kaba kuitaita?”

¹¹ Be ngai ikatu be bokai ipile, “Tamoata ara Iesus kateka-poasa iemaki be matagu-o inanga be bokai iraiā, ‘Goalale be Siloam dang-lo lilim goasaki.’ Be ngau ualale be liligu uasaki nge oaikiki-tina kaba uitaita.”

¹² Kodeka tamoata ngaedi bokai ditegi, “Tamoata ngae inanga isoaki?”

Be ngai ikatu be bokai ipile, “Tago ukaua.”

Parasi Mata-leua Adoraka Ipura Labu Dilelei

¹³ Kodeka ditaguraki be tamoata mata leuadi adoraka ipura nge didoki be Parasi-lo dilakuaki.

¹⁴ Bong ngara ono Iesus kateka-poasa iemaki be tamoata ngae mata iuasari nge bong ono manauanga ‘Sabat.’ ¹⁵ Bokaibe Parasi kaba tamoata adoraka ipura nge ditegi bakara be mata diuia be kaba itaita. Be tamoata ngae bokai iradi, “Kateka-poasa alu matagu-o inanga be uasaki nge matagu diuia be kaba uitaita.”

¹⁶ Makara nge Parasi alu bokai dipile, “Tamoata ngae bong ono manauanga ‘Sabat’ mata ne tago itagatagadi. Bokaibe tamoata bokainaina nge tago Nanaranga-lo ka ipura!”

Ata takadi bokai dipile, “Tamoata muzigoala ememaki masa bakara be malipi kaiboangdi bokainaina ngaememaki?” Bokaibe Parasi nge Iesus-ba rangakanao nedia-la dienegei be uko rua dipura.

¹⁷ Kodeka Parasi ditaguraki be tamoata ngae kaba bokai ditegi, “Tamoata ngae bakara kurangaki? Kaiko ka matam iusari!”

Be tamoata ngae ikatu be bokai iradi, “Ngai ‘propet’ kata.”

¹⁸ Ata Iuda tagona-tina tamoata ngae lama diunani ngai mata leuadi be ambe mata diuia be kaba itaita. Bokai be tamoata mata adorakadi dipura nge tina be tama dikiladi ¹⁹ be bokai ditegi-diaru, “Nge natu-mingru ki? Ngai ka karangakiaru mata leuadi be nekiaka ipura ki? Nge bakara be ambe kaba itaita?”

²⁰ Be diaru dikaturu be bokai dipileru, “Keru kikauaru nge natu-mairu, be kikauaru mata leuadi be nekiaka ipura. ²¹ Ata bakara be ambe kaba itaita, ki naita ka iadoraki nge keru tago kikauaru. Kamategi. Ngai ambe tamoata biabia kata. Iboadu nena-la be ngapile.” ²² Tamoata adoraka ipura tina be tama nge Iuda dimatakuridi ka bokai dipile. Maka ma Iuda bokai dipile tamoata naita ipile Iesus ka Kristus * masa pera nedi ono serereinga-lo taona ngapura be tago iboadu makara ngasilisili. ²³ Labu ngaenao ka tina be tama bokai dipile, “Ngai ambe tamoata biabia. Kamategi!”

²⁴ Makara nge tamoata mata leuadi be nekiaka ipura nge kaba bong ruaia dikilai be bokai dirai, “Nanaranga ara atabala-tina gonangai, be ne mata-nao be pile tago tototo ane be moimoi be gopile tago iboadu goboli. Keka kikaua tamoata ngae nge muzigoala ememaki kata!”

---

* 9:22: Mesaiá

²⁵ Ata tamoata ngae bokai ipile, “Ngau tago ukaua tamoata ngae muzigoala ememaki ki tago. Kana teke nge ukaua. Ngau mata-gu leuadi, ata ambe kaba uitaita!”

²⁶ Kodeka kaba bokai ditegi, “Bakara ibasakiko? Bakara be matam iuasari?”

²⁷ Be tamoata ngae ikatu be bokai iradi, “Ambe urakaming-doi, ata kam longo kasege! Bakara ka kaba kamalongo kana? Tagataga ne kamapura kana ka kategitegi ki?”

²⁸ Makara nge ditaguraki be diebuloni be bokai dirai, “Kaiko ka tamoata ngae tagataga ne! Keka Moses tagataga ne. ²⁹ Keka kikaua Nanaranga nge Moses-la ka diepilei-buduru. Ata tamoata ngara nge tago kikauataki. Tago be tago-soasoa. Inanga ka ipura nge tagona-tina kikaua!”

³⁰ Be tamoata ngae bokai iradi, “A? Nge baituka ka kana ngae labu tago kakauataki? Kaba kamaita! Tagona-ra kakaua inanga ka ipura, ata ngai ka matagu iuasari! ³¹ Kita takaua tamoata muzigoala ememaki nge Nanaranga tago ilolongoridi. Nanaranga nge tamoata rangguma dimuamuaki be rerengana-lo kana diememaki ka ilolongoridi. ³² Matamatana-tina kateka emaka ipura-lo be imai nge tamoata tago teke mata leuadi be nekiaka ipura nge adoraka ipura be ruku kilongo. Tago-la! ³³ Tamoata ngae tago Nanaranga-lo ka ipura nge tagona-tina iboadu kana teke ngaemaki. Tago-la!”

³⁴ Makara nge Iuda ditaguraki be bokai dirai, “Kaiko muzigoala-lo be tinam inekiakiko be iaka-labatiko! Nge kaiko bokainaina kata ka gosulekama kana ki?”

Kodeka ditaguraki be pera ono serereinga-lo ka ditaoni be ipusika.

Mata-leua Nanaranga Mata-nao

³⁵ Iesus bokai ilongo tamoata mata iadoraki nge ambe ditaoni be pera nedi ono serereinga ipereki. Be bong ite nge bokai irai, “Tamoata Natu lama kunani ki tago?”

³⁶ Be tamoata ngae ikatu be ipile, “Biabiadi, goraiia naita kata be lama munani!”

³⁷ Kodeka Iesus bokai ipile, “Ambe kutea-doi! Nge ngai ka kaituka-tina kapilepile-buduru.”

³⁸ Be tamoata ngae bokai ipile, “Tanepoa! Lama uni!” Kodeka tamoata ngae itaguraki be Iesus aro tuku-nao irokazokuria be Iesus irakeaki.

³⁹ Makara nge Iesus bokai ipile, “Nge ono tamoata moarunga giriki nedi lilitadi dapura kana ka kateka ngaena upura. Bokai masa tamoata dikaua matadi leuadi nge kaba daita. Be tamoata ilodi dipile matadi uia nge kaba daita di moangi be matadi leuadi!”

⁴⁰ Parasi alu makara saringa disoaki dilongo nge bokai ditegi, “Nge baituka? Ilom ipile keka matama leuadi ki?”

⁴¹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Mata-ming daleua bokana nge ambe giriki neming tago. Ata nge bokai kapile, ‘Keka mata-ma uia.’ Bokai be giriki omingo dieno.”

10

‘Sipisipi’ Aridi Ono Tonanga Ipura

¹ “Moimoi ka ura-kaming! Tamoata nangata tago babaduadua-lo isili, zala-ba takaia itagai be

‘sipisipi’ ari nedia-lo isili nge anako be sumoara kata. ² Tamoata babaduadua-lo isili nge ‘sipisipi’ akolakola. ³ Bokaibe tamoata babaduadua inar-inaringi masa ngataguraki be tamoata ‘sipisipi’ akolakola babaduadua ngauasarani, be ‘sipisipi’ ne masa malonga dalongo. Kodeka ‘sipisipi’ ne masa aradia-lo be ngakiladi be ngaromuandi be ngapasikidi. ⁴ Ngapasikidia-doi nge arodi ngamua be datagai, bakara, malonga dikauataki. ⁵ Ata tamoata akerenga nge tagona-tina iboadu datagai, bakara, tamoata akerenga nge malonga tago dikilalangi. Bokaibe ‘sipisipi’ nge dairatu-la be kana.” ⁶ Iesus pile ono tonanga ngae ane be iradi, ata di labu tago dikauataki.

Iesus ‘Sipisipi’ Akolakola Iauia

⁷ Bokai ka Iesus kaba bokai ipile, “Moimoi ka ura-kaming. Ngau ka ‘sipisipi’ babaduadua nedi. ⁸ Tamoata takadi moarunga arogu dilako be ‘sipisipi’ dinanaringdi nge anako be sumoara kaa. Nge bokai ka ‘sipisipi’ tago dilongoridi. ⁹ Ngau ka babaduadua. Tamoata naita ngau-lo imai be isili masa uketa ngapura. Be masa ngasilisili be ngapusikasika be kaba ono ramomonga uia ngaita. ¹⁰ Anako nge ‘sipisipi’ nganakuaki be ngaumoatedi be ngagamangdi kana ka isili. Ata ngau upura be ono moauriuri-la soaki ipurapura nge didoki. Be moauriuri-la soaki ngae nge masa kania ere-moarunga zaiza be dadoki.

¹¹ “Ngau nge ‘sipisipi’ akolakola iauia. ‘Sipisipi’ akolakola iauia iboadu ‘sipisipi’ ne kanabe ngamate. ¹² Tamoata zazanga ngadoki kana ka ‘sipisipi’ iakokolangdi nge tago ‘sipisipi’ akolakola-

tina kata, be ngai nge tago 'sipisipi' marau. Bong keu kabukabu teke ngapura masa 'sipisipi' ngaperekidi be ngairatu. Be keu kabukabu masa 'sipisipi' ngagamangdi be ngaramoakidia-ramo. ¹³ Tamoata zazaia kana ka 'sipisipi' iakolakola nge ngairatu kana, bakara, ngai nge zazaia ngapura kana. Bokai be tagona-tina iboadu 'sipisipi' ngailo-bukutakidi.

¹⁴ "Ngau nge 'sipisipi' akolakola iauia. 'Sipisipi' negu ukauatakidi be 'sipisipi' negu dikauataka, ¹⁵ Tamagu-la ngau ikauataka be ngau Tama-gu ukauataki bokana. Be masa 'sipisipi' negu kana be mate. ¹⁶ 'Sipisipi' negu takadi tago ari ngaedia-lo disukoaki nge kaba takadia-lo disoaki. Bokai be mpi be mbagadi kana. Di masa malonga-gu dalongo be. Bokai masa 'sipisipi' ulunga tekena-la, be 'sipisipi' akolakola tekena-la.

¹⁷ "Tama-gu ireretakau-tina, bakara ngau rerengagu-lo be moarunga kanabe mate kana. Be rerengagu-lo be iboadu negu-la muleaka be moauriuri msoaki. ¹⁸ Tago teke iboadu ngaumoatea. Tago-la. Negu rerengagu-lo ka mate kana. Ngau uboadu-tina rerengagu-lo be mate ki negu iauaia msoaki. Malipi ngaedi nge Tamagu-lo ka udoki."

¹⁹ Iesus bokai ipile nge Iuda kaba pilenga ngaedi kanabe nedia-la dienegei-ramo. Labu ono dienegei-ramo nge bokai: ²⁰ Kokoko-tina bokai dipile, "Mariaba goalaka ka ibagabagai! Be ambe ingao! Bakara ka kalongolongri?"

²¹ Ata alu bokai dipile, "Tamoata mariaba goalaka ibagabagai tago iboadu bokai

ngapilepile! Mariaba goalaka masa bakara be mata-leua matadi ngadoraki?”

Juda Lama Tago Diuni

²² Iuda bong nedi biabia teke ara Anuka Ierusalem anua-lo ipura. Bong biabia ngae-nao barasi moarunga ilodia-lo nge Iuda mata nedi teke ditagatagai be Nanaranga pera ne di-asasaki be ono ditamatamali. Nge madidi bong-lo be kana ngae diememaki. ²³ Iesus nge Nanaranga pera nena-lo ialalale. Ege ono ialalale kana nge “Solomon Sumasuma” ne kana ditugani. ²⁴ Kodeka Iuda dipura be Iesus diboalingi be bokai dipile, “Masa uanana salagatikadi bakaraituka kaiko-ba gailo-bukubukutakiko be garapurapu? Kaiko moimoi be Kristus * nge adoado ma mangata gora-kama!”

²⁵ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Ngau ambe urakaming-doi, ata kam lama tago kaunana. Tama-gu ara-nao be malipi kaiboangdi uememaki nge mangata dirangarangaka! ²⁶ Ata lama tago kaunana. Maka ma kam tago ngau ‘sipisipi’ negu! ²⁷ ‘Sipisipi’ negu ukauatakidi, be malonga-gu dilongolongo, be ditagatagaia. ²⁸ Be moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge miandi kana. Tagona-tina iboadu daleua. Masa lumagu-lanao dasukoaki be tago teke iboadu lumagu-lo be ngadoki-repekidialea. ²⁹ Tama-gu ka idokidi be iana. Ngai ka biabiatuka be kana moarunga iuasadi. Bokai be ‘sipisipi’ ngau iana nge tago teke iboadu ngadoki-repekidiale. ³⁰ Maka ma keru Tama-gu keru nge teke-mairu.”

---

* 10:24: Mesaia

³¹ Makara nge Iuda kaba patu didoki be Iesus dauni kana, ³² ata Iesus bokai iradi, “Ngau kana kokoko-tina Tama-gu iana be mata-mingo uemaki be kaita. Nge nangata lili-nao ka patu oti kamauna kana?”

³³ Be di dikatu be bokai dipile, “Tago malipi kai-boangdi kuememaki teke lili-nao ka gaumoateiko kana! Tago. Nanaranga ono kumanai ka patu oti gaumoateiko kana. Kaiko tamoata-ramo, ata nem-la kupile kaiko nge Nanaranga.”

³⁴ Kodeka Iesus bokai iradi, “Moses Mata nena-lo nge Nanaranga bokai ipile, ‘Ngau upile kam nanaranga.’ * ³⁵ Kita takaua rakana Nanaranga ‘Buku’ ne irangaki nge moimoi be kalingo. Tago iboli. Be tamoata be aine maka pile ne iandi nge nanaranga kana irangakidi. ³⁶ Ngau nge Tama-gu ka inangaia be inepia be makare kateka-o upura. Bokai be ngau bokai upile, ‘Ngau Nanaranga Natu’ ngena bakara ka kapile Nanaranga ono umanai? ³⁷ Malipi uememaki tago Tama-gu ne kana kapile nge moaki lama kaunana. ³⁸ Ata moimoi be Tama-gu malipi ne ka uememaki be kam lama tago kauni nge kilala-ba kai-boangdi uememaki nge ka lama kamaungdi. Bokai masa kamakauatakau-uia Tama-gu ngau-lo isoaki be ngau Tamagu-lo usoaki!”

³⁹ Makara nge dauauri kana, ata lumadia-lo ka ipusika.

⁴⁰ Kodeka Iesus ialale be Zodan zagura itotoki be kaba odio Zon norane be ruku ono tamalinga ane be tamoata be aine irukurukudia-lo makara isoaki. ⁴¹ Tamoata be aine kokoko-tina dipura

---

* **10:34:** Sam 82:6

be bokai dipile, “Zon moimoi kilala kaiboangdi tago teke iemaki, ata pile moarunga ono tamoata ngae irangaki nge moimoi.” ⁴² Bokai be tamoata be aine kokoko-tina makara kaba ngaradia-lo nge lama diuni.

11

Lasarus Imate

¹ Betani tamoata teke ara Lasarus nge imore. Betani nge Maria taritoka Marta diaru anua nediaru. ² Maria ngae ka bureng boau otiti idoki be Tanepoa ae babadi-o isuburakaria be donga ane iutu. Be nge ngai marau Lasarus ka imore be ieno. ³ Bokai be Maria be Marta ditagurakiru be Iesus pile bokai dinangiaru, “Tanepoa, ruangam uarika kurereretaki imore.”

⁴ Iesus ilongo nge bokai ipile, “More ngae nge tago ono Lasarus ngamate kana ka ipurani. Tago. Nge ono Nanaranga kaiboang be malama ne mangata teadi dapura kana ka Lasarus imore. Be bokai masa kana ngaena-lo be Tamoata Natu ara atabala-tina nangaia ngapura.”

⁵ Moimoi Iesus Maria taritoka Marta diaru be Lasarus irereretakidiato. ⁶ Ata bong Iesus bokai ilongo Lasarus imore nge kababe amaridi rua makara kaba odio isoaki-lo isoaki.

⁷ Kodeka Iesus tagataga ne bokai iradi, “Zudea kaba-lo talako!”

⁸ Ata tagataga ne bokai dipile, “‘Tisa,’ norane ka Iuda patu oti daumoateiko kana! Nge ambe ene golako kana ki?”

⁹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Ariata tekena-lo nge amari siriki ne kulemoa-be-rua dieno.

Tamoata ariata ialalale nge kateka ngae malama nena-lo kaba itaita be ialalale. Bokai be tago iboadu ngatamong. ¹⁰ Ata tamoata oabubu-lo ialalale nge malama ne tago. Bokai be masa ngatamong-la be kana!”

¹¹ Iesus pile ngaedi ipile-doi, kodeka kaba bokai ipile, “Ruangada Lasarus ambe ieno-soa. Ata masa mialale be mianguni!”

¹² Be tagataga ne bokai dipile, “Tanepoa! Ngaeno-ma ka masa ngauia!”

¹³ Ata Lasarus ambe moimoi be imate ka Iesus bokai irangaki. Iesus bokai ipile nge tagataga ne ilodi dipile Lasarus ne ieneno bokana ka ieno.

¹⁴ Makara nge Iesus itaguraki be mangata bokai iradi, “Lasarus moimoi ambe imate. ¹⁵ Nge iuia tago saringa usoaki be imate. Aria, talale be kana kalingo kamate, be lama kamauni!”

¹⁶ Makara nge Tomas, ara takaia Didimas nge itaguraki be tagataga takadi bokai iradi, “Talale-budu be Iesus zaiza be tamate-budu.”

Iesus Ka Marang Be Moauriuri Soaki Labu

¹⁷ Iesus Betani-lo ilakopura nge kaba bokai ita Lasarus ambe kumraka ipura be amaridi oati dilako. ¹⁸ Betani anua nge Ierusalem saringa ka ieno, kaleti pile-lo nge masauakadi ‘kilomita’ toli bokana. ¹⁹ Bokai be Iuda tamoata be aine kokoko-tina Ierusalem-lo nge dipura. Maria be Marta marau-diaru imate ka lili dandiaru kana be dipura.

²⁰ Marta bokai ilongo Iesus ambe ipurapura nge ialale be ngazala-doki kana. Ata Maria nge

pera-lanalo isoaki. ²¹ Marta ilako be Iesus ipurakani nge bokai irai, “Tanepoa, makare gosoaki bokana nge marau-gu ambe tago ngamate. ²² Ata ngau ukaua rakana kaituka-tina kureretaki be Nanaranga kusinaui nge ngangko-la be kana.”

²³ Be Iesus bokai ipile, “Maraum masa ngamarang be moauriuri ngasoaki.”

²⁴ Be Marta itaguraki be Iesus bokai irai, “Ngau ukaua masa bong alalaurituka-o ka kaba ngamarang be moauriuri-la ngasoaki kana.”

²⁵ Makara nge Iesus bokai ipile, “Ngau ka mate-lo be marang, be moauriuri-la soaki labudi. Tamoata naita lama iunana masa moauriuri ngasoaki. Kana-ra imate-ma, ata masa moauriuri ngasoaki. ²⁶ Be tamoata moauriuri isoaki be lama iunana nge tagona-tina iboadu ngamate. Pile ngaedi lama kungdi ki tago?”

²⁷ Be Marta ikatu be bokai ipile, “E, Tanepoa! Ngau lama uni kaiko ka Kristus, Nanaranga Natu toira rangakam ipura masa kateka ngaena-lo gobala.”

²⁸ Marta bokai ipile, kodeka ialale pera-lo be taritoka Maria laua-o ilakuaki be bokai irai, “Tisa’ ambe maka. Itegitagiakiko.”

²⁹ Maria bokai ilongo nge oaikiki-tina itui be ilako Iesus ngate kana. ³⁰ Ata Iesus isi tago anua-lo ipusikalako. Isi kaba odio Marta ipurakania-lo isoaki. ³¹ Iuda maka Maria zaiza pera-lo disoaki be lili dianiani kaba bokai dita Maria itui be imaraka be ipusika nge ditui be ditagai. Ilodi dipile poda-lo ngatang kana ka ilakolako.

³² Maria ilako Iesus isoaki kanana-lo be Iesus ite nge ilako be ae-nalo itapuloria be bokai irai,

“Tanepoa, makare gosoaki bokana nge ambe maraugu tago ngamate!”

³³ Iesus kaba bokai ita Maria be Iuda ditagai be dipura ditangtang nge ilo inodo-tina be ilo tangtang isili. ³⁴ Kodeka Iesus bokai itegidi, “Inanga kakumraki?”

Be di dikatu be dipile, “Tanepoa, gomai be kaba goita.”

³⁵ Makara nge Iesus itang.

³⁶ Iuda kaba bokai dita nge bokai dipile, “Kamate, ngai moimoi Lasarus irereretakia-tina!”

³⁷ Ata alu bokai dipile, “Tamoata ngae tamoata mata-leuadi iadoraki. Bakara be Lasarus tago idumai be ambe imate?”

Iesus Lasarus Imarangaki

³⁸ Makara nge Iesus kaba ilo tangtang isili. Kodeka itui be Lasarus poda-nalo ilako. Poda ngae nge patu boazinga-lo ka diemaki. Be aoa nge patu kanabiabia teke oti dionoti. ³⁹ Kodeka Iesus bokai ipile, “Patu ono poda onota ipura kamarokaki!”

Ata tamoata mate marau Marta nge bokai ipile, “Tanepoa! Ambe amaridi oati gimoa-lo ieno! Masa ambe imoapuru!”

⁴⁰ Ata Iesus bokai irai, “Uraiko ki tago lama kuni masa Nanaranga kaiboang be malama ne goita?”

⁴¹ Makara be patu ono poda onota ipura nge digegeaki be poda aoa itakaka. Kodeka Iesus atabala-lo itadarake be bokai ipile, “Mamo! Uperuiko-tina ambe kulongora! ⁴² Ngau ukaua

izamaizama kulongolongora, ata nge ono tamoata be aine makare disoaki kana ka bokai upile. Bokai masa lama dauni kaiko ka kunepia be makare kateka-o upura.”

⁴³ Iesus bokai ipile, kodeka ipi-tina be bokai ikilau, “Lasarus! Gopusika!” ⁴⁴ Makara nge tamoata mate nge ipusika. Ae be luma nge kusi manipidi ono matedi kumrakadi dipurapura ane dipipisi. Be lili nge kusi takaia oti disukum.

Kodeka Iesus bokai ipile, “Kusi ono kumraka kamarubeni be ngapusika.”

Iesus Rabataka Ipura

(Mat 26:1-5; Mar 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Iuda kokoko-tina Maria lili dani kana be dipura Iesus kana ngae iemaki dite nge lama diuni. ⁴⁶ Ata alu dialale be Iesus kana iemaki nge Parasi dirangakadi.

⁴⁷ Makara nge tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be Parasi ditaguraki be tamoata bibia takadi Iuda ‘Kansolo’ nedi-o disoaki nge dikeliakidi be bokai diradi, “Masa rakana taemaki? Tamoata ngae kilala kaiboangdi kokoko-tina iememaki! ⁴⁸ Talikitaki be bokai ngamuzimuzi-la masa moarunga-tina ngai lama daunani. Be ungguma Rom masa dataguraki be Nanaranga pera ne dagamani, be kita ungguma Iuda nge dara-leua-kita.”

⁴⁹ Ata teke maradi ara Kaiapas ituirake be ngapile kana. Barasi ngaranao nge ngai ka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi. Kaiapas bokai ipile, “Kana tagona-tina teke kakauataki! ⁵⁰ Ilo-ming kalelenaki ki tago? Tamoata tekana-la kita Iuda moarunga lilida-o be

imate nge iuia. Ata Iuda moarunga ara-leuuiada dipura nge tago iuia.”

⁵¹ Pile ngaedi nge tago ne ilona-lo ka dipusika. Maka ma barasi ngaranao nge ngai ka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi. Bokai ka nge ambe Iesus matenga ono ungguma Iuda ngadumadi kana ka irangaki-ba mua. Alauri ka pilenga dikalingo. ⁵² Nge tago unggumala Iuda ka ngadumadi kana ka ngamate kana. Tago. Iesus ngamate be ono Nanaranga natu ege-ege disoaki nge ngatekenanadi be ungguma teke bokana dasoaki kana ka ngamate kana.

⁵³ Bokaibe bong ngaranao be ilako nge Iuda tamoata nedi bibia nge diraba be Iesus daumoatei kana. ⁵⁴ Nge bokai ka Iesus tago sesu Iuda lilidi-be-matadio ialalale. Kaba ngaradi ipereki be ilako kaba tekedi lulu kaba zagedi-o dieno-lo ilako, be makara anua ara Epraim-lo tagataga ne zaiza disukoaki.

⁵⁵ Iuda moanako nedi biabia ara ‘Pasoba’ nge ambe isaringa. Bokaibe Iuda moarunga anua sisiki-lonalona nge Ierusalem dilako be mata nedia-lo daruku be ono datamalidi kana, be alauri masa ‘Pasoba’ darakeaki. ⁵⁶ Makara nge Iesus dilelelei. Be Nanaranga pera nena-lo dikabuni be disoaki nge nedia-la bokai dietegi, “Bakara ilo-ming dipile? Moanako biabia ngaena-lo ngapura ki tago?” ⁵⁷ Tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be Parasi nge ambe pile bokai diemaki tamoata naita Iesus soakinga ikauataki nge ngaradi be masa dauauri.

*Iesus Betani Anua-lo Burenga Ipura
(Mat 26:6-13; Mar 14:3-9)*

¹ Amaridi lima-teke isi dieno be ‘Pasoba’ moanako bong ne dapura kana nge Iesus itui be Betani anua-lo ilako. Betani nge Lasarus anua ne. Be nge Lasarus ngae ka imate be Iesus kaba imarangaki. ² Makara nge rairai moanako teke Iesus aranao be diemaki. Lasarus marau Marta nge kangkang ipasipasi be ianiandi. Be Lasarus nge Iesus diaru bagi ono moanakonga-lo disoakiru be tamoata takadi zaiza dimoanakonako.

³ Kodeka Maria itaguraki be bureng boau rongorongo zazaia atabalabala-tina kai ara ‘nad’ oti emaka ipura bulo tekana-lo ieno nge idoki be Iesus ae babadi-o isuburakaria be donga ane iutu. Bureng ngae boau nge pera ilo ilolomi.

⁴ Ata tagataga ne teke alauri Iesus erekei luma-dio inangai ara Iudas Iskariot nge bokai ipile,

⁵ “Bakara ka bureng ngae tago ono ‘mone’ biabia * tadoki be tamoata kana nedo tagotago tandi?”

⁶ Nge tago tamoata kana nedo tagotago ilo ibukutakidi ka bokai ipile. Tago. Ngai nge anako kata, be raba ono ‘mone’ dokinga nge ngai ka idokidoki. Bokaibe nge ono ‘mone’ ngaedi alu ne rerengana-lo ngadoki kana ka bokai ipile.

⁷ Ata Iesus bokai ipile, “Kamalikitaki be kana rerengana-lo iememaki nge ngaemaki. Bureng ngae nge idokimatei be bong ono kumrakagu ngapura kana nge irapurapungi. ⁸ Tamoata kana nedo tagotago masa sakeming-lanao dasukoaki, ata ngau masa tago sakeming-lanao msukoaki.”

---

* 12:5: Nge barasi teke malipi zazanga nedo bokana.

Lasarus Rabataka Ipura

⁹ Iuda kokoko-tina dilongo Iesus Betani anua-lo isoaki nge makara dipura. Tago Iesus-la makara isoaki ka dipura. Tago. Lasarus be date kana ka dipura! Maka ma ngai ka imate be Iesus imarangaki. ¹⁰ Bokai be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi nge diraba be Lasarus daumoatei kana. ¹¹ Lasarus lili-nao ka Iuda kokoko-tina ditaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi nge diperekidi be Iesus lama diunani.

Iesus Anuanepoa Bokana Be Ierusalem-lo Isili

(Mat 21:1-11; Mar 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Izama nge tamoata be aine dum kan-abiabia teke ‘Pasoba’ moanako-lo dipura nge bokai dilongo Iesus ambe Ierusalem-lo ipura-pura. ¹³ Makara nge poatore saparadi dikoto be dibazidi be dialale be Iesus dazala-doki kana. Zala-lo dialalale nge bokai dimeremere be dipilepile,

“Nanaranga tarakeaki! Tamoata naita Tanepoa ara-nao be ipura masa Nanaranga marou ne ngadoki. Nanaranga iboadu Israel Anuanepoa nedi ngamaroui!” (Sam 118:25-26)

¹⁴ Iesus nge ambe ‘dongki’ teke ite be ono isoaki, Nanaranga-la ‘Buku’ ne dipile bokana. Nanaranga ‘Buku’ ne bokai dipile,

¹⁵ “O Zaion anua, taburim moaki ira. Kamate, anuanepoa ne maka imaimai. ‘Dongki’ natu-o isoaki be ipura.” (Zek 9:9)

¹⁶ Bong ngaranao nge Iesus tagataga ne isi ilodi tago dizama uia. Ata alauri Iesus mate-lo be marangaka ipura be ara atabala-tina nangaia ipura ngeka ilodi dikaua Nanaranga ‘Buku’ ne nge Iesus bokai dirangaki. Be kana ngaedi Nanaranga ‘Buku’ ne dipile daemakini kana nge diemakini.

¹⁷ Bong Lasarus imate be gimoa-lo ieno nge tamoata be aine kokoko-tina Iesus zaiza disoaki be Iesus Lasarus ikilai be mate-lo be imarang be dite. Bokaibe tamoata be aine ngaedi dialale be Iesus kana ngae iemaki nge ege-ege tamoata be aine takadi diraradi. ¹⁸ Tamoata be aine kokoko-tina bokai dilongo Iesus kilala kaiboangi ngae iemaki nge dialale be dazala-doki kana. ¹⁹ Makara nge Parasi nedia-la bokai dipile, “Kaba kamaita! Ambe tago taboadu tabalaki! Kamate! Tamoata be aine moarunga kateka-o ambe ngai ditagatagai!”

Gris Alu Iesus Date Kana

²⁰ Tamoata be aine kokoko-tina Ierusalem dilako be moanako biabia ‘Pasoba’ nge darakeaki kana. Be ungguma aradi Gris nge alu maradi dilako be dialale-budu. ²¹ Gris tamoata ngaedi nge dilako be Betsaida tamoata ara Pilip bokai dirai, “Biabiadi, keka Iesus gate kana kirere.” Pilip nge Betsaida anua, ege Galili kaba-lo tamoata kata.

²² Kodeka Pilip ilako be Endru irai be dilakoru be Iesus diraiaru. ²³ Be Iesus ikatu be bokai ira-diaru, “Bong ono Tamoata Natu ara bibia-tina ania ngapura kana ambe dipura. ²⁴ Moimoi ka ura-kaming! Kangkang patu tekena-la kata be tago kateka-o isapasiria nge masa ngarana-la

bokai ngaeneno. Tago kaba taka ngadula. Ata kateka-o isapasiria be imate masa ngadula be kangkang kokoko-tina ngapuraki. ²⁵ Ata tamoata naita moauriuri soakinga kateka ngaenao ireretaki masa ngaleua. Tamoata naita moauriuri soakinga kateka ngaenao isegeaki masa nemkusoaki ngasukoaki. ²⁶ Tamoata naita ngamalipina kana nge ngatagaia. Be inanga usoaki kana masa malipilipi kanagu bokana ngasoaki. Be tamoata naita malipi negu iememaki masa Tamagu ngataguraki be tamoata bokainaina muaka bibia ngani.

Iesus Matenga Irangaki-ba Mua

²⁷ “Moatubu ilogu-lo dilaba be masa bakara mpile? Bokai mpile ki? ‘Mamo, kana ngaе ambe ngapurana kana nge godokalea!’ Moaki bokai upile. Moatubu ngaedi mdoki kana ka kateka ngaenao upura. ²⁸ Mamo, kaiboang nem malamakadi otioti ane be aram atabala-tina gonangai.”

Makara nge malonga teke lang-lo bokai ipile, “Ngau ambe kaiboang be malama negu mangata unanga be dita, be kaba mangata mnanganangala kana.”

²⁹ Tamoata be aine makara disoaki malonga ngaе dilongori nge bokai dipile, “Lamalama ipakira!” Alu bokai dipile, “‘Enzel’ ka Iesus irai.”

³⁰ Ata Iesus bokai iradi, “Kam kana ka malonga ngaе ipura, tago ngau. ³¹ Bong ono Nanaranga tamoata be aine kateka-o giriki nedi ngaliliti be moatubu ngandi kana ambe dipura. Kaituka masa kateka ngaе anuatanepoa ne nge rokaka

ngapura. ³² Ata bong ngau dokatetekagu ngapura masa tamoata be aine moarunga ngau-lo mrepekidiamai.” ³³ Bokai ipile nge ono itikingdi alauri masa mate bakarairai ngamate.

³⁴ Kodeka tamoata be aine bokai dipile, “Moses Mata nena-lo bokai dieno Kristus masa bokainala ngasukoaki. Nge bakara be bokai kupile Tamoata Natu masa dokiteteka ngapura? Be naita ka Tamoata Natu?”

³⁵ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Uanana mukudia-tina isi dieno be masa malama maraming ngaeno. Malama isi mara-ming ieno be kamalalale. Oabubu ngadoki-kaming takana! Tamoata oabubu-balo ialalale masa tago ngakaua inanga ilakolako. ³⁶ Malama isi ieno-kaming be lama kamaunani. Bokai masa malama ngae natu kamapura!” Bokai ipile-doi kodeka iperekidi be ikomadi.

Iuda Lama Tago Diuni

³⁷ Moimoi matadia-tinalo be Iesus kilala kai-boangdi iememaki, ata Iuda moarunga-tina lama tago diuni. ³⁸ Bokaibe ‘propet’ ara Aisaia nge pilenga dikalingo. Aisaia bokai ipile, “Tanepoa! Pilenga-ma kipile nge naita lama iundi? Rangguma-lo ka Tanepoa kaiboang ne itikingdi be dita?” (Ais 53:1)

³⁹ Labu ngaenao ka lama tago diuni, bakara Aisaia pilenga takadi bokai dieno,

⁴⁰ “Nanaranga ambe matadi iono be matadi dileua, be ilodi ambe iemeki be dikai-boang. Bokaibe matadi ane tago iboadu kaba daita, be ilodi ambe tago iboadu dazama. Be tago iboadu ilodi dabuiri be

ngau-lo damai be miaka-uiakidi.” (Ais 6:10)

⁴¹ Aisaia nge toira be Iesus kaiboang ne mala-makadi otioti nge ita. Nge bokai ka bokai iran-gaki.

⁴² Moimoi Iuda tamoata bibia kokoko-tina lama diuni, ata Parasi dimatakuridi be tago mangata dipilepile. Mangata dapile masa pera ono serereinga nedia-lo dataodi be kaba tago dasilisili takana. ⁴³ Maka ma Iuda tamoata bibia direrere rakeaka bibia nge kateka tamoata-lo dadokidoki, tago Nanaranga-lo.

⁴⁴ Kodeka Iesus ipi-tina be bokai ipile, “Tamoata naita ngau lama iunana nge tago ngau-la ka lama iunana. Nge nepinepi negu ka lama iunani be. ⁴⁵ Be ngau itea nge nepinepi negu ka ite be. ⁴⁶ Ngau malama bokana ka kateka ngaena upura. Bokai be tamoata naita lama iunana nge tago iboadu kababe oabubu-balo ngasukoaki.

⁴⁷ “Tamoata naita pilengagu ilongo, ata tago itagatagadi nge tago iboadu giriki ne mliliti. Tago-la. Maka ma ngau tago tamoata be aine kateka ngaena-o giriki nedi mliliti kana ka upura. Tago. Muketidi be muleakidi kana ka upura. ⁴⁸ Tamoata isegeaka be pilengagu tago idoki be itagatagadi nge giriki adoadoraki ne isoakidoi. Pile ngau upile-ma ka dataguraki be bong alalaurituka-o saranga aoa-nalo darokakalako be moatubu ono danangalako kana. ⁴⁹ Pile maka upilepile nge tago negu aoa-gulo ka dipurapura. Tago-tina. Nge Tama-gu inepia be makare upura ka rakana mrangaki be baituka mpile kana nge ianana be upilepile. ⁵⁰ Be ngau

ukaua pilenga moarunga nge iboadu tamoata moarunga daromuandi be moauriuri-la nemkusoaki soaki ipurapura-lo dalakuakidi. Bokai ka pile moarunga upilepile nge Tamagu-la iana bokana ka upilepile.”

13

Jesus Tagataga Ne Aedi Iasaki

¹ Ngazama nge ‘Pasoba’ moanako bong ne kana. Iesus ikaua bong ne ambe dipura be kateka ngae ngapereki be Tamana-lo ngalako kana. Tamoata be aine ne kateka-o disoaki nge irereretakidia-la nibe ilako imate-ba. Be matenga ngaedi nge ono tamoata be aine ne itikingdi ngai moimoi be irereretakidia-tina.

² Rairai nge Iesus tagataga ne zaiza disoakiria be dimoanakonako. Satang nge ambe Saimon natu Iudas Iskariot ilona-lo isili be Iesus ngadoki be erekei luma-dio nganangai kana. ³ Iesus nena-la ikaua ngai Nanaranga-lo ka ipura be ambe Nanaranga-lo ngamulelako kana. Be ngai ikaua Tama ambe kaiboang moarunga luma-nao isalangaki. ⁴ Bokaibe dimoanakonako nge Iesus ituirake be kusi-sili ne atabala inangananga nge ipasi be kusi ono utua teke soa-nao iuauri. ⁵ Kodeka tabira ono rukunga-lo dang isuburakalako be tagataga ne aedi iasasaki be kusi ono utua ane iututu. ⁶ Ae-di iasasaki be ilako Saimon Pita-lo nge Saimon Pita bokai ipile, “Tanepoa, aegu goasaki kana ki?”

⁷ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Kaituka-tina tago kukaua rakana ka uememaki, ata alauri masa gokaua!”

⁸ Be Pita bokai ipile, “Tago iboadu! Tagona-tina iboadu kaiko ngau ae-gu goasaki!”

Kodeka Iesus itaguraki be Pita bokai irai, “Aem tago uasaki nge kaiko tago ruangagu!”

⁹ Ata Saimon Pita bokai ipile, “Tanepoa, bokai nge moaki aegu-la kuasaki. Luma-gu be pangana-gu goasaki be!”

¹⁰ Makara nge Iesus bokai ipile, “Tamoata ambe iruku nge aena-la ka asakadi dapura kana. Kania moarunga ambe digoaza-doi ka isoaki. Bokai be kam nge kagoaza-doi ka kasoaki. Ata tago moarunga-doi. Tekena-la neming ka tago igoaza uia!” ¹¹ Iesus ikaua naita ka erekei luma-dio nganangai kana. Bokai ka ipile tago moarunga-doi be digoaza.

¹² Iesus tagataga ne aedi iasaki-doi nge kusi ne ipasi be dieno nge kaba inanga be ilako be kabana-lo isoakiria. Kodeka bokai itegidi, “Kana uemaka-kaming nge labu kakauataki ki tago?” ¹³ Kam ‘Tisa’ be ‘Tanepoa’ kana kakilakilaia. Nge iuia. Negu aragu oti ka kakilakilaia. ¹⁴ Ata ngau Tanepoa be ‘Tisa’ neming ambe ae-ming uasaki. Be kam bokainatuka-la kamamuzimuzi be neming mara-ming tarito-kaming aedi kamasasaki. ¹⁵ Ngau ambe negu-la be muzi ngae utongaki be kate. Bokai be kaituka-la ubasaki-kaming bokana, bokai kamuzimuzi. ¹⁶ Malipilipi tago teke biabiadi kana iuasai. Tago-la! Be nge bokainala, tamoata nepia ipura nge nepinepi ne tago iuasai. ¹⁷ Kana ngaedi ambe kakauataki, be alauri kaememaki masa marou bibia kamadokidoki.”

*Iesus Ipile Masa Erekei Luma-dio Danangai
(Mat 26:20-25; Mar 14:17-21; Luk 22:21-23)*

¹⁸ “Tago kam moarunga ka urara-kaming. Tamoata ngau ambe unangadi be negu bokana udokidi nge ukauatakidi. Ata nge ono pile ngaedi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge dakalingo, ‘Tamoata maka kangkang kanagu kikania-budurua-ma ka kaba imulenaki be ierekeia.’
*

¹⁹ “Kana ngaedi isi tagona-la dipura be urakamingba-mua. Bokaibe bong kana ngaedi dapura masa kamakauataka ‘Ngau Nge Ngai.’

²⁰ Moimoi ka ura-kaming! Tamoata naita itaguraki be ngau tamoata unepi idoki be iadoraki nge ngau ka idoka be iadoraka. Be tamoata naita ngau idoka be iadoraka nge ngau nepinepi negu ka idoki be iadoraki.”

²¹ Iesus bokai ipile-doi nge ilona-lo be ilo-buku tagona-tina iuia, be mangata bokai ipile, “Moimoi ka ura-kaming! Tekem masa erekei luma-dio gonangaia!”

²² Bokai ipile nge tagataga ne nedia-la diededei. Tago dikaua naita ka irangarangaki. Diboangramo-ba.

²³ Tagataga ne teke Iesus irereretakia-tina nge Iesus sakena-tinao isoaki. ²⁴ Bokaibe Saimon Pita itaguraki be tagataga ngae aboabo-la mata irape be bokai irai, “Gotegi naita ka irangarangaki?”

²⁵ Bokaibe tagataga ngae Iesus saringa isadi-lako be bokai itegi, “Tanepoa, naita ka kuran-garangaki?”

---

* **13:18:** Sam 41:9

²⁶ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “ ‘Bereti’ mapala ngaе udoki be suru-lo unangalako be tamoata nangata uiani nge ngai.” Kodeka ‘bereti’ mapala nge idoki be suru-lo inangalako be Saimon natu, Iudas Iskariot nge iani. ²⁷ Iudas ‘bereti’ mapala ngaе idoki nge oaikiki-tina Satang ilona-lo isili.

Be Iesus itaguraki be bokai irai, “Kana goemaki kana nge goalale be oaikiki-tina goemaki!” ²⁸ Ata tamoata makara moanako-lo disoaki-budu nge tagona-tina teke ikaua Iesus bakara ka Iudas bokai irai. ²⁹ Iudas ka raba ono ‘mone’ dieneno idokidoki. Bokai be ilodi dipile kangkang ono ‘Pasoba’ dakani kana nge ngazaza kana ka bokai irai. Be ilodi takadi nge bokai dinanga, “Masa ‘mone’ ngadoki be tamoata kana nedi tagotago ngandi kanana-ua?” ³⁰ Iudas ‘bereti’ mapala ngaе idoki nge oaikiki-tina ipusika be ialale. Makara nge ambe irodo.

Iesus Mata Ne Oauoau Iandi

³¹ Iudas ambe ialale nge Iesus bokai ipile, “Kodeka masa Tamoata Natu kaiboang be malama ngadoki. Be nge ngai ka Nanaranga kaiboang be malama ne mangata ngananga kana.

³² Be Nanaranga ka kaiboang be malama ne Natu-nalo mangata inanga masa nena-la be Natu-nalo mangata nganangai. Be kana ngaе masa oaikiki-tina ngaemaki.

³³ Be Iesus pilenga ibatadi be bokai iradi, “Natu-gu! Tago masa uanana sasalaga sake-mingo msoaki. Be masa kamaleleleia, ata ambe Iuda tamoata-la uradi bokana bokai mra-kaming kana, ‘Kaba odio ngau mlako kanana-lo nge tago

kaboadu kamalako.’ ³⁴ Mata oauoau ngau uiang-kaming nge bokai: Neming-la kamaereretaki. Ngau-la urereretaki-kaming bokana neming kamaereretaki. ³⁵ Neming-la kaereretaki masa tamoata moarunga dakaua kam ngau tagataga negu.”

Iesus Ipileba-mua Pita Masa Ngapile Tago Ika-ataki

(Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kodeka Saimon Pita bokai itegi, “Tanepoa, inanga kulakolako?”

Be Iesus ikatu be bokai irai, “Kaba odio ngau mlako kana nge kaituka-tina tago kuboadu golako. Ata alauri masa gotagaia.”

³⁷ Be Pita itaguraki be bokai irai, “Tanepoa, bakara ka tago iboadu kaituka-tina mtagaiko? Ngau uboadu kaiko kanabe mate!”

³⁸ Kodeka Iesus ikatu be bokai irai, “Kaiko kuboadu ngau kanabe gomate ki? Moimoina-tina ka uraiko! Mang tagona-la ngakatararaua be masa bong toli gopile tago kukauataka!”

14

Iesus Tagataga Ne Ilo-di Iaka-uiadi

¹ Be Iesus kaba bokai ipile, “Ilo-ming moaki dibuku! Nanaranga lama kamauniunia-lani, be ngau lama kamauniunia-lana! ² Tama-gu pera kana nge ilo bibia kokoko-tina dieno. Tago nge ambe tago mra-kaming. Bokaibe mialale be kabaming tekedi miadoraki kana. ³ Ualale be kabaming uiadoraki-doi masa kaba mule be mbagakaming be sakeguo kamasukoaki. Bokai masa

kaba odio ngau usoaki kanana-lo nge kam kamasoaki. ⁴ Kaba odio ngau mlako kanana-lo nge zalaka ambe kakauataki-doi.”

Iesus Ka Zala Tama-nalo Ilako

⁵ Iesus bokai ipile nge Tomas itaguraki be bokai irai, “Tanepoa, keka tago kikaua inanga kulakolako. Masa bakara be zala gakauataki?”

⁶ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Ngau ka zala, ngau ka pile kalingodi labudi, be ngau ka moauriuri-la soaki labu. Tamoata tago teke iboadu zala takaia ngatagai be Tamagu-lo ngalako. Tago-la. Ngau-la ka zala. ⁷ Kam ambe ngau kakauataka. Bokai be Tama-gu masa kamakauataki. Bokai be kaituka be ilako nge ambe Tama-gu kakauataki be ambe kate!”

⁸ Kodeka Pilip bokai ipile, “Tanepoa! Tamam goitiking-kama! Kuitiking-kama nge iboadu-doi!”

⁹ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Pilip, tago isi kukauataka ki? Uanana sasalaga-tina mara-ming usoaki, ata isi tago kukauataka ki? Tamoata naita ngau itea nge Tama-gu ka ite. Bakara ka bokai kupile, “Tamam goitiking-kama?” ¹⁰ Lama tago kuni ngau Tamagu-lo usoaki be Tama-gu ngau-lo isoaki ki? Pile urara-kaming nge tago negu ilogu-lo ka dipurapura be urara-kaming. Tago-tina. Nge Tama-gu ngau-lo isoaki ka nena-la be malipi ne iememaki. ¹¹ Pile ngaedi lama kamaungdi: Ngau Tamagu-lo usoaki be Tama-gu ngau-lo isoaki. Pile ngaedi lama tago kaungdi nge malipi ma kaiboangdi uememaki nge lama kamaungdi. ¹² Moimoi ka ura-kaming. Tamoata naita lama iunana masa malipi kaiboangdi

ngau uememaki bokana nge ngaememaki. Be kaba malipi ngau uemaki ngaedi nge ngauasadia-tina, bakara ngau ambe Tamagu-lo mlako kana. ¹³ Bokai be rakana aragu-o be kasinau masa memaki. Bokai masa Natu malipinga-nao be Tama ara bibia-tina ngadoki. ¹⁴ Nge bokai ka rakana teke kareretaki be ara-guo be kasinau nge memakia-la be kana!

Oli Spirit Rangakana-ba Mua Ipura

¹⁵ “Kareretakau-tina nge mata negu moarunga uiang-kaming nge kamatagatagadi be kamaememaki. ¹⁶ Masa Tama-gu mtegi be Dumaduma teke ngang-kaming be ono kamakaiboang, be masa bokaina-la sakeming-o ngasukoaki. ¹⁷ Oli Spirit ka kamadoki kana, be ngai ka pile kalingodi moarunga labudi. Tamoata be aine moarunga kateka-o tago diboadu Dumaduma ngae dadoki. Maka ma di tago dikauataki be tago dite. Ata kam kakauataki, bakara ngai masa sakeming-lanao ngasukoaki kana. Be masa iloming-lo anua ngadoki.

¹⁸ “Ata tago masa natu gadagadadi bokana mpereki-kaming be kamasoaki. Masa kaba mule. ¹⁹ Uanana tago sasalaga isi dieno be masa tamoata be aine moarunga kateka-o nge tago datea, ata kam masa kamatea. Maka ma ngau moauriuri-la usukoaki. Bokai be kam masa moauriuri-la kamasukoaki. ²⁰ Bong ngaranao masa kamakaua ngau Tamagu-lo usoaki, be kam ngau-lo kasoaki ngau-la kam-lo usoaki bokana.

²¹ “Tamoata naita pilengagu idoki be itagatagadi nge ngau ireretaka. Be Tama-gu masa

tamoata ngau irereretaka nge ngarereretaki. Be ngau masa tamoata ngae mreretaki be negu-la mangata mnangaia be ngatea.”

²² Kodeka Iudas (tago Iudas Iskariot) bokai ipile, “Tanepoa, bakara ka keka matamaio nem-la mangata gonangaiko kana, be tamoata be aine moarunga kateka-o nge tago?”

²³ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Tamoata naita irereretaka masa sulengagu ngadoki be ngatagatagadi. Be Tama-gu masa tamoata bokainaina ngarereretaki, be gapuraru be sakenao anua gadokiaru. ²⁴ Tamoata tago irereretaka masa sulengagu tago ngadoki be ngatagatagadi. Pile ngaedi upilepile nge tago ngau negu. Nge Tama-gu ne. Ngai ka inepia be makare upura.

²⁵ “Pile ngaedi nge isi sake-mingo usoaki ka urara-kaming. ²⁶ Ata Dumaduma, Oli Spirit ngau aragu be Tama-gu nganepi kana masa kana ngaedi ngasule-kaming be kana moarunga urangaki nge ngailo-kauataki be pilengagu ilo-ming dandi.

²⁷ “Ngau ambe mpereki-kaming kana. Bokai be ilo-uia upereka-kaming. Nge ilo-uia negu ka upereka-kaming. Ilo-uia ngau uiang-kaming nge tago ilo-uia kateka tamoata daniang-kaming bokana. Tago. Bokai be ilo-ming moaki dibuku, be taburi-ming moaki dira. ²⁸ Ambe bokai ura-kaming be kalongo, ‘Ambe mialale kana, ata masa kaba kam-lo mule.’ Kam moangi be karereretaka nge iboadu suri-ming dauia ngau ambe Tamagu-lo ulakolako. Maka ma Tama-gu ka ara biabia be ngau iusaia. ²⁹ Kana ngaedi isi tagona-la dipura be ngau urakamingba-mua.

Bokai be alauri dipura masa lama kamauni.
³⁰ Tago iboadu kaba masa pile takadi mra-
 kaming, bakara kateka ngae anuatanepoa ne
 ambe ipurapura. Tago iboadu bakara ngabasaka,
³¹ ata ngau urere tamoata be aine moarunga
 kateka-o nge dakaua ngau Tama-gu ureretakia-
 tina, be Tama-gu pilenga moarunga nge ulo-
 longori be ipilepile-la bokana kana moarunga
 uememaki.

“Aria, kamatui be kaba ngaedi tapereki be
 talale!”

15

Iesus Ka 'Uain' Kaima

¹ “Ngau ka ‘uain’ kaimana-tina, be Tama-gu
 nge uma-marau. ² ‘Uain’ saparadi kalingodi tago
 dipupuraki nge Tama-gu itototo be irorokaki.
 Saparadi nangatadi kalingodi dipupuraki nge
 imoadamoadadi be kaba didaladala be kalingodi
 kokoko dipupuraki. ³ Kam ambe moada-ming
 dipura be kagoaza. Pile ngau uiang-kaming
 ane be moada-ming dipura be ilo-ming digoaza.
⁴ Bokai be ngau-lanalo kasoaki. Bokai masa ngau
 kam-lo msoaki. Kai-sapara tago teke iboadu
 nena-ba kalingo ngapuraki. Tago-la. Kaima-nao
 ieno masa kalingo ngapuraki. Bokai be kam nge
 bokainatuka-la: Ngau-lo tago kasoaki nge tagona-
 tina kaboadu kalingo-ming kamapuraki.

⁵ “Ngau nge ‘uain’ kaima, be kam nge ‘uain’
 sapara. Tamoata naita ngau-lanalo isoaki be
 ngau ngaia-lo usoaki masa kalingo kokoko nga-
 puraki. Ngau tagotago nge tago iboadu kana teke
 kamaemaki. ⁶ Tamoata naita tago ngau-lo isoaki

nge suri kai-sapara rokakadi dipurapura be dimarangorango bokana. Kai-sapara bokainaina nge dokiadi be eoa-lo rokakadialako dipurapura be dikarakara be dileualeua. ⁷ Ngau-lo kasoaki be pilengagu kam-lo dieno nge masa rerenga-minglo kana teke kamasinautaki be masa ania-ming ngapura. ⁸ Kalingo-ming kokoko kapupuraki nge ono Tama-gu ara bibia ngadokidoki kana ka kalingo-ming kokoko kapupuraki. Bokai masa neming-la mangata kamananga-kaming kam nge ngau tagataga negu.

⁹ “Tamagu-la irereretaka bokana, ngau ambe kam urereretaki-kaming. Bokai be ngau-la reretaka negu-lo kamasukoaki. ¹⁰ Pilengagu kalongo be katagatagadi masa mrereretaki-kaming-la, ngau-la Tamagu pilenga ulongolongo be utagatagadi be irereretaka bokana. ¹¹ Ngau urere suri-ua negu kam-lo daeno be suri-ua ngaedi nge iloming-lo dakauri. Bokai masa suri-ua neming ngaedi nge ere-moarunga be iloming-lo daeneno. Nge bokai ka pile ngaedi ura-kaming.

¹² “Mata negu biabiatuka uang-kaming nge bokai: Neming-la kamaereretaki, ngau-la urereretaki-kaming bokana. ¹³ Bokai kamakaua: Tamoata naita ruanga irereretakidia-tina, be ono reretaka ne ngaedi mangata ngananga kana nge masa ruanga ngaedi kanabe ngamate. ¹⁴ Pilengagu kadoki be katagatagadi nge kam ngau ruangagu. ¹⁵ Ambe tago malipilipi negu kana mkilakila-kaming kana. Rakana teke malipilipi kata bibiadi ne iememaki nge malipilipi tago ikauataki. Nge bokai ka ruangagu kana mkilakila-kaming kana, bakara, pile

moarunga Tamagu-lo udoki nge urakaming-doi be ono rakana ngaemaki kana be ilo ilelenaki nge kakauataki.

¹⁶ “Ngau nge tago kam ka kadoka be kanangaia. Tago. Ngau ka udoki-kaming be unanga-kaming be kamalale be kalingo-ming kamapuraki kana. Be kalingo-ming kapupuraki ngaedi masa nemkueno daeneno. Bokai masa ara-guo be kana teke kareretaki be Tama-gu kasinaui nge ngang-kaming kana. ¹⁷ Mata negu uang-kaming nge bokai: Neming-la kamaereretaki.

Tamoata Moarunga Kateka-o Masa Dasegeaki-kaming

¹⁸ “Tamoata be aine moarunga kateka-o disegeaki-kaming nge ilo-ming bokai dakaua: ngau disegeakau-mua. ¹⁹ Kam kateka-tamoata bokana nge ambe tamoata be aine kateka-o nge nedi bokana darereretaki-kaming. Ata kam tago kateka ngae tamoata ne. Tago-la. Kam nge kateka ngaena-lo ka ngau udoki-kaming be unaguraki-kaming be ngau bokana kapura. Nge bokai ka tamoata be aine moarunga kateka-o disegeaki-kaming. ²⁰ Pile ngaedi ambe ura-kaming nge ilo-ming dandi, ‘Malipilipi tago biabiadi ne iuasai.’ * Ngau sururu bibia dana masa kam bokainatukala sururu bibia dang-kaming. Sulengagu dalongo be datagadi masa kam sulenga-ming dalongo be datagadi. Tago be tago! ²¹ Masa ngau ara-guo be bokai dabasaki-kaming, bakara, naita ka nepinepi negu nge tago dikauataki. ²² Tago mpura be mradi ngau Tamagu-lo ka upura nge

---

* 15:20: Zon 13:16

ambe muzigoala nedi tago. Ata nge ambe upura be uradi. Bokaibe tago iboadu zala dalelei be ono muzigoala nedi ngaedi dasibongaki. Tago-la. ²³ Bokaibe, tamoata naita isegeaka nge Tama-gu ka isegeaki. ²⁴ Malipi kaiboangdi ngau uememaki ngaedi nge tamoata tago teke iemaki. Bokaibe malipi kaiboangdi ngaedi tamoata be aine kateka-o maradi tago memaki bokana nge ambe tago iboadu muzigoala daemaki. Ata nge ambe kilala kaiboangdi uememaki nge dita. Moimoi kana ngaedi dita, ata Tama-gu keru disegeaki-kamairu! Bokaibe zalakadi ono dasibo kana nge tago. ²⁵ Ata bokai dimuzi be ono pile tekedi Moses Mata nena-lo dieno nge dikalingo. Pile ngaedi nge bokai, 'Labu tagonganaba-lo disegeaka.' *

²⁶ "Dumaduma neming masa mnepi be ngapura. Be nge ngai ka ngau mangata ngarangaka kana. Dumaduma ngae nge Tamagu-lo isoaki ka mnepi be ngapura kana. Ngai ka pile kalingodi labudi, be Tamagu-lo ka ipusika. ²⁷ Be kam nge bokaina-doi kamabasaka: mangata kamarangaka. Maka ma kam ka matamatanatina-la be sakeguo kasukoaki."

16

¹ "Pile moarunga ngaedi nge ambe urakamingdoi. Bokai masa tago iboadu kamatamong be lama unianga-ming kamarokaki. ² Masa pera ono serereinga nedia-lo datao-kaming be tago kamalakolako. Moimoina-tina masa bong teke

---

* 15:25: Sam 35:19-69:4

ngapura, be bong ngaranao masa ilodi dapile Nananaranga malipi ne ka diememaki be daumoatekaming. ³ Kana ngaedi nge daemaki-la be kana! Maka ma Tama-gu tago dikauataki, be ngau tago dikauataka. ⁴ Ata ngau ambe urakamingba-mua. Alauri kana ngaedi dipura masa kamakaua ngau ambe ilo-kaua uiangkaming-doi. Ata nge isi makare sakemingo usoaki. Nge bokai ka tago norane be ura-kaming.

Oli Spirit Malipi Ne

⁵ “Ngau ambe nepinepi negu inepia be makare upura-lo ulakolako. Ata tago teke bokai kutegia, ‘Inanga kulakolako?’ ⁶ Upile mpereki-kaming kana ngena ilo-ming dibuku! ⁷ Ata moimoi ka ura-kaming. Kam kana ka mialale kana. Tago ualale nge Dumaduma neming tago iboadu ngapura. Mialale masa mnepi be ngapura. ⁸ Bong Dumaduma ngapura masa muzigoala labu, Nananaranga matanao ado labu, be giriki lilita be adoraka labu tamoata be aine moarunga kateka ngaena-o ngaitikingdi be dakaua. Tamoata be aine kateka-o ilodi dipile kana ngaedi labudi dikauataki, ata tago dikauataki. ⁹ Ilodi dipile muzigoala labu dikauatakia-ua, ata tago. Maka ma lama tago diunana. ¹⁰ Be ilodi dipile Nananaranga mata-nao ado dikauataki, ata tago. Maka ma ngau Tamagu-lo mlako kana, be makara nge tago iboadu kamatea. ¹¹ Ilodi dipile giriki lilitadi be adorakadi labu dikauataki, ata tago. Maka ma kateka ngae anuatanepoa kana ambe giriki ne lilitadi dipura be ileua ka isoaki.

¹² “Kana kokoko-tina mrangaki-kaming kana, ata kaituka-tina masa tago kaboadu pile mra-kaming kana nge labudi moarunga kamadoki be kamakauataki. ¹³ Ata bong Oli Spirit ngapura masa ngasingara-kaming be pile kalingodi nge labudi kamakauataki. Oli Spirit ka pile kalingodi moarunga labudi. Tago masa ne pile ne ka ngapile kana. Tago. Pile ilongo-ma nge ka ngapile kana! Be kana alauri dapura kana nge masa ngarangaki-kaming. ¹⁴ Pile negu ka ngadoki be ngarangaki be kamakauataki kana. Bokai masa ara-gu atabala-tina nganangai. ¹⁵ Maka ma Tama-gu kana ne moarunga nge ngau-doi negu. Nge bokai ka ngau bokai upile Oli Spirit masa pile negu ngadoki be ngarangaki be kamakauataki.

Ilo-Nodo Be Suri-Uia

¹⁶ “Uanana tago sasalaga isi dieno be masa tago kamatea. Ata alauri masa uanana tago sasalaga be kaba kamatea.”

¹⁷ Iesus bokai ipile nge tagataga ne alu nedia-la bokai diepilei, “Pile ira-kita nge labudi baituka? Pile-ma ngaediare, ‘Uanana tago sasalaga be masa tago kamatea be alauri masa uanana tago sasalaga be kababe kamatea.’ Be pile ne takadi bokai ipile, ‘Tamagu-lo mlako kana.’ ¹⁸ Pile ‘bong tago sasalaga’ nge labudi baituka? Pile ipilepile ngaedi nge kita labudi tago takaua!”

¹⁹ Ata Iesus ikaua ambe dategi kana nge bokai iradi, “Masa bokai upile, ‘Uanana tago sasalaga isi dieno be masa tago kamatea, be uanana tago sasalaga be kaba kamatea,’ ka neming-la kaetegitegi ki? ²⁰ Moimoi ka ura-kaming! Kam

masa kamanodo be kamatanang, ata tamoata be aine kateka-o masa suridi dauia. Ilo-ming masa danodo-tina, ata ilo-nodo neming masa ngatabuli be suri-ua ngapura. ²¹ Bokai mtonanga: Aine tinetine bong ono nekinga ne dapura masa sururu ngadoki. Ata ambe ineki-doi nge suri dauiani, bakara, natu teke ambe kateka ngaena inekiaki. Be sururu ne idoki nge ilo daleuataki. ²² Be kam nge masa bokainatuka-la kana. Bong ngaedia-lo masa kamanodo-tina, ata alauri mte-kaming masa suri-ming dauia-tina kana. Be suri-ua neming ngaedi nge tagona-tina iboadu tamoata teke ngadokile-kaming.

²³ “Be ramani bong ngae ipura masa tago kana teke kanabe ngau kamasinauia. Moimoi ka urakaming! Rakana teke ara-guo be Tama-gu kasinaui nge ngangkaming-la be kana! ²⁴ Toira be imai nge tago sesu katoi be ara-guo be kasinaui. Ata nge kodeka aragu-o be kamasinaui masa kana kasinautaki nge kamadoki. Bokai masa suri-ming dauia-tina, be bokaina-la dauiauia.

Kateka Ngae Uasaia Ngapura Kana

²⁵ “Ngau pile karamuamuakadi ane be urarakaming. Ata alauri masa bong tekedi dapura, be bong ngaradia-lo masa tago pile bokainaina ane be mra-kaming. Tago. Masa pile mangatangata ane be Tama-gu mrangaka-kaming. ²⁶ Be bong ngae ipura masa ara-guo be Tama-gu kamasinaui. Nge tago upile masa ara-mingo be Tama-gu msinaui. ²⁷ Tago-la! Maka ma Tama-gu nena-la be irereretaki-kaming. Ngau karereretaka ka Tama-gu irereretaki-kaming, be lama kauni

ngau Tamagu-lo ka upura. ²⁸ Ngau Tamagu-lo be makare kateka-o upura, be ambe kateka ngae mpereki be Tamagu-lo mlako kana.”

²⁹ Kodeka tagataga ne bokai dipile, “Gote, kodeka pile adoado kupilepile. Tago pile karamumuaki ane be kupilepile. ³⁰ Kodeka kikaua kaiko kana moarunga kukauataki. Bokai, nge bakara ka gategiko be ono kana moarunga gakauataki? Maka ma keka ambe kikaua kaiko kana moarunga kukauataki! Be nge kodeka lama kiuni kaiko Nanaranga-lo ka kupura.”

³¹ Be Iesus ikatu be bokai iradi, “Kodeka lama kauni ki? ³² Ata bong teke masa ngapura, be ambe ipura. Bong ngaranao masa kamairaturamo be anua nem-nem kamalako be rubegu-ba kamapereka be msoaki. Ata masa tago rubegu-ba msoaki. Tago! Tama-gu masa sakeguo ngasoaki.

³³ “Kana ngaedi nge urakaming-ba mua. Bokai masa ngau-lo be masa ilo-uia kamate be tamoata teke bokana kamasukoaki. Moimoi kateka ngae-nao masa moatubu bibia kamaitaita, ata kamakamakaiboang-tina! Maka ma ngau ambe kateka ngae kaiboang ne moarunga uduaposa be ubalaki!”

17

Iesus Nena-la Iraboni

¹ Iesus pile ngaedi ipile-doi kodeka lang-lo itadalako be bokai irabo, “Mamo! Bong negu ambe dipura! Natum kaiboang be malama ne mangata gonanga. Bokai masa Natum ngataguraki be kaiboang be malama nem mangata ngananga. ² Maka ma kaiboang moarunga

ambe Natum luma-nao kusalangaki, be tamoata be aine moarunga kateka-o nge Natum eruma disoaki. Bokai masa tamoata be aine moarunga ne bokana kuiani nge ngaia-lo be moauriuri-la nem-kusoaki dasukoaki. ³ Kaiko kukaua moauriuri-la nem-kusoaki soaki ipurapura nge labu bokai: Masa dakaua kaiko nge moimoi be Nanaranga be rubem-la ka Nanaranga. Be masa bokai dakaua Iesus Kristus nge kaiko ka kunepi be makare ipura. ⁴ Malipi nem kuiana be kateka ngaena memaki be ono kaiboang be malama nem mangata mnanga kana nge ambe umambuaki-doi. ⁵ Mamo! Matamata isi kateka ngaie tago emaka ipura be kaiboang malamakadi otioti dieno-kitaru ane be matam-o be kaiboang be malama negu mangata gonanga.

Iesus Tagataga Ne Irabodi

⁶ “Tamoata be aine kudokidi kateka ngaena be ngau kuiana ambe mangata unangaiko be diteko. Tamoata be aine ngaedi nge kaiko-ma nem-re! Be ambe kudokidi be ngau kuiana be pilengam didoki be ditagatagadi. ⁷ Kodeka dikaua kana moarunga kuiana nge kaiko-lo ka dipura. ⁸ Maka ma pile kuiana nge ambe uiandi be didoki. Di moimoi be dikaua ngau kaiko-lo ka upura, be lama diuni kaiko ka kunepia be makare upura.

⁹ “Be nge di kana ka uraborabo. Di ka tamoata nem be kudokidi be lumagu-o kusalangakidi. Nge tago tamoata be aine moarunga kateka ngaena kana ka uraborabo! Tago! ¹⁰ Maka ma kana negu moarunga nge kaiko nem, be kana nem moarunga nge ngau negu. Be dia-lo ka kaiboang

be malama negu mangata dipusika. ¹¹ Ambe tago makare kateka-o msoaki kana, ata di isi makare kateka-o dasoaki be ngau kaiko-lo mpura kana. Mamo! Kaiko Kusim Rata! Aram kai-boang ne ane be goioiakidi be aurukam-lo dasukoaki. Aram ngae ka ngau kuiana. Bokai masa di tamoata teke bokana dasukoaki, kitarua-la tekedaru tasukoakiru bokana. ¹² Sakedi-o usoaki nge aram kai-boang ne kuiana ane be uoioiakidi be tago sesu ba diuai. Be aurukagu-lo disoaki be tago teke ileua. Tamoata-la matamata be rangaka ipura ngaleua kana nge ka ileua. Takadi tago. Tamoata ngae ngaleua be masa pilengam 'Buku' nem-lo geretadi dipura nge ngaemaki be dakalingo.

¹³ "Mamo! Ambe kaiko-lo mpura kana. Kana ngaedi nge isi makare kateka-o usoaki be urangaki. Bokai masa suri-uia negu ere-moarunga be dia-lo ngaeno.

¹⁴ "Pilengam ambe uiandi, ata tamoata be aine kateka ngaenao nge disegeakidi. Di nge ngau bokana, tago kateka ngaena-onaona kaa. ¹⁵ Tago godokidi be kateka ngae dapereki kana ka usinauiko. Tago. Nge goioiakidi be aurukam-lo dasukoaki kana ka usinauiko! Satang ngarepekidi takana! ¹⁶ Di nge tago kateka ngae tamoata kaa. Be ngau bokai, tago kateka ngae tamoata kata. ¹⁷ Pilengam moarunga nge moimoi be kalingodi. Bokai be pilengam kalingodi ngaedi ane be kusidi goaka-rati be gozageakidi be malipi nem daememaki. ¹⁸ Ngau-la kateka ngaenao kunepiauria bokana, ngau ambe kateka ngaenalo unepidialako. ¹⁹ Be nge di kana ka negu-

la uzageaka be ono malipi nem ratadi uemaki. Bokai masa di moimoi be nedia-la dazageakidi, be ono malipi nem ratadi daemaki.

Jesus Tamoata Lama Diuni Kanabe Irabo

²⁰ “Nge tago dia-la kana ka urabo. Tago. Tamoata alauri pilengagu dandi be dadoki be lama dauni kana nge urabodi be. ²¹ Ngau urere tamoata teke bokana dasoaki. Mamo, kaiko-la ngau-lo kusoaki be ngau kaiko-lo usoaki bokana, bokainatuka-la, ngau urere di kitarua-lo dasoaki. Bokai masa tamoata be aine moarunga kateka-o lama dauni kaiko ka kunepia be kateka-o upura. ²² Ngau ambe kaiboang be malama kuiana nge uiandi, be ono teke di bokana dasukoaki, kitarua-la tekedaru tasoakiru bokana. ²³ Di zaiza bokainatuka taetekenanai: Ngau dia-lo usoaki, be kaiko ngau-lo kusoaki. Ngau urere tekedia-tina dapura. Bokai masa tamoata be aine moarunga kateka-o dakaua kaiko ka kunepia be makare upura, be kaiko di kurereretakidi, ngau-la kurereretaka bokana.

²⁴ “Mamo! Ngau urere tamoata be aine ngau kuiana nge sakegu-o kaba odi-o usukoaki-lo dasukoaki. Bokai masa kaiboang be malama negu mangata daeno be daita. Kaiboang be malama ngaedi nge kaiko ka kuiana, bakara, kateka ngae isi tago emaka ipura be kaiko kurereretakau-tina.

²⁵ “Mamo! Kaiko adoadom-tina! Moimoi tamoata be aine moarunga kateka-o nge tago dikauatakiko, ata ngau ukauatakiko. Be tamoata ngaedi ngau kuiana nge dikaua kaiko ka kunepia be makare upura. ²⁶ Ngau ambe dia-lo mangata unangaiko, be masa bokai muzimuzi-la. Bokai

masa reretaka nem ngau-lo dieno nge dia-lo daeno, be ngau negu-la masa dia-lo msoaki.”

18

Iesus Uaura Ipura

(Mat 26:47-56; Mar 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Iesus irabo-doi kodeka tagataga ne zaiza Kidron dugua ditotoki be ege takaianao dilako. Ege ngaranao nge ‘olib’ uma teke ieno be makara dilako. ² Iesus tagataga ne zaiza bong kokoko makara diepurapurari. Bokai be Iudas maka Iesus ngadoki be erekei luma-dio nganangai kana nge kaba ngaradi ikauataki. ³ Bokai ka Iudas nena-la be makara ipura. Rom koai-bagi tamoata kokoko be tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi nge alu Iudas ibagadi be dipura-budu. Parasi be tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi dinepidi ka Iudas zaiza be dipura. Baratui be koalea be kana ono eunga didokidoki be dipura. ⁴ Ata Iesus ikaua rakana ngapurani kana. Bokai be arodi itui-lako be bokai itegidi, “Naita kalelelei?”

⁵ Be di dikatu be bokai dipile, “Nasaret tamoata ara Iesus!”

Be Iesus bokai iradi, “Ngau maka!”

Iudas, maka Iesus idoki be erekei luma-dio inangai nge makara tamoata ngaedi zaiza dituitui-budu. ⁶ Bong Iesus bokai ipile, “Ngau maka,” nge moarunga disoro be kateka-o ditaputoria. ⁷ Makara nge Iesus kaba itegidi, “Naita ka kalelelei?”

Be di bokai dipile, “Nasaret tamoata ara Iesus!”

⁸ Kodeka Iesus bokai iradi, “Ambe urakamingdoi ngau ka ngai. Ngau ka kalelelea nge tamoata ngaedi kamalikitakidi be dalale.” ⁹ Nge ono pilenga tekedi matamata be ipile nge dakalingo kana ka bokai ipile. Matamata be Iesus bokai ipile, “Tamoata kuiana nge tago teke urokaki be ileua.” *

¹⁰ Saimon Pita nge asi ono eunga teke ibagabagai. Makara nge ipasiki be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi nge malipilipi kana itarapoaki. Itarapoaki nge kungi uana itaratotoki be itakoro. Malipilipi ngae ara Malkus.

¹¹ Makara nge Iesus itaguraki be Pita bokai iebuloi, “Asi nem kabana-lo gomuleaki. Ilom ipile ngau tago uboadu sururu bibia Tama-gu ngana kana nge mdoki ki?”

Iesus Ananias Aro Itui

¹² Kodeka Rom koai-bagi tamoata nge pangana nedi zaiza be Iuda tamoata nedi bibia ditaguraki be Iesus didokimatei be diuauri. ¹³ Be dibagai be Ananias-lo dilakuaki. Ananias natu aineka nge Kaiapas iuati. Be barasi ngaranao nge Kaiapas ka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi. ¹⁴ Kaiapas ka norane be Iuda bokai isingaradi, “Tamoata teke moarunga lilidi-o be imate nge iuia.”

Pita Ipile Iesus Tago Ikauataki

(Mat 26:69-70; Mar 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita be tagataga takaia nge Iesus muri ditagaiaru. Tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi nge tagataga takaia

---

* 18:9: Zon 6:39

ikauatakia-ua. Bokai be Iesus diaru be tamoata biabia nge pera kana ari-dialo disili-buduru.

¹⁶ Ata Pita eluku babaduadua-lo isoaki. Kodeka tagataga takaia ipusika be aine pera babaduadua inarinaringi nge irai be Pita ibagai be isiliaki.

¹⁷ Makara nge aine babaduadua inarinaringi Pita bokai itegi, “Moimoi kaiko tamoata nge tagataga ne kata?”

Be Pita ikatu be bokai ipile, “Ngau tago!”

¹⁸ Madidi nge ilaba-tina. Bokai be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi malip-ilipi kana be tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi nge eoa tekedi ditau be diboaling be diboatoboato. Be Pita ilako be ditui-budu be eoa iboatoboato.

Iesus Tamoata Nanaranga Ditabatabai Biabiatuka Nedi Aro Itui

(Mat 26:59-66; Mar 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kodeka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi nge itaguraki be Iesus tagataga ne be sulenga itegiaki. ²⁰ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Ngau mangata ka tamoata be aine moarunga usulesuledi. Sulengagu moarunga nge pera ono serereinga-lo be Nanaranga pera nena-lo be uememaki. Makara ka Iuda moarunga dipurapura be dikabukabuni. Tago sesu zugumalo be pile negu usuletaki. Tago-la! ²¹ Nge bakara ka ngau kutegia? Tamoata dilongolongora ka gotegidi. Pile bakarairai upilepile nge di dikaua.”

²² Iesus bokai ipile nge tamoata Nanaranga pera ne dinarinaringi teke itaguraki be izamposani be bokai irai, “Kaiko naita kata ka pile

bokainaina ane be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi bokai kurai?”

²³ Be Iesus ikatu be bokai irai, “Pile tago uia kaoa ka upile nge mangata gopile be tamoata makare disoaki dalongo. Ata nge pile kalingodi ka upile, bakara ka kuzamposana?”

²⁴ Iesus isi uauauri-la isoaki be Ananias itaguraki be tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi ara Kaiapas-lo inepalako.

Pita Kaba Ipile Iesus Tago Ikauataki

(Mat 26:71-75; Mar 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Pita nge isi makarana-la eoa iboatoboato be isoaki. Kodeka tamoata takadi disoaki-budu nge bokai ditegi, “Kaiko tamoata ngae tagataga ne kata ki?”

Be Pita iaoli be bokai ipile, “Ngau tago!”

²⁶ Kodeka tamoata Nanaranga ditabatabai biabiatuka nedi malipilipi kana teke Pita bokai irai, “Kaiko-tina bokana ‘olib’ uma-lo tamoata ngae zaiza be uteko?” Tamoata ipile nge Malkus dara ne kata. Malkus kungi takaia ka Pita itaratotoki.

²⁷ Makara nge Pita kababe iaoli be bokai ipile, “Ngau tago!” Bokai ipile nge oaikiki-tina mang ikatararaua.

Iesus Pailot Aro Itui

(Mat 27:1-2, 11-14; Mar 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Anua nge ambe ngazama kana. Kodeka Iesus nge Kaiapas pera kanana-lo ka dibagai be Rom tamoata nedi biabia * ara Pailot pera kanana-lo dilakuaki. Iuda tamoata nge ‘Pasoba’ moanako

---

* 18:28: ‘kiapi’

dakani kana, be direre mata nedia-lo goagoazala dasoaki. Bokai be Pailot pera kanana-lo tago disili. Maka ma tago direre dabolo. ²⁹ Kodeka Pailot ipusika be bokai itegidi, “Giriki nangatadi ka tamoata ngaenao kanangalako?”

³⁰ Be di dikatu be bokai dirai, “Giriki tago ngaemaki nge tago iboadu kaiko-lo gaeluaki! Nge giriki iemaki!”

³¹ Ata Pailot bokai ipile, “Kam neming-la be kamabagai be mata neming kamatagadi be giriki ne kamaliliti!”

Makara nge Iuda dikatu be bokai dirai, “Iei! Mata nema dibabari-kama keka tago kiboadu tamoata teke gaumoatei!” ³² Kana ngaedi bokai dipura be ono Iesus pilenga tekedi norane be ipile nge dikalingo. Norane be Iesus mate bakarairai ngamate kana nge irangaki-doi.

³³ Makara nge Pailot kaba pera kanana-lo isili be Iesus ikilai be bokai itegi, “Kaiko Iuda anu-atanepoa kandi ki?”

³⁴ Ata Iesus bokai itegi, “Tegi ngae nge nem ilom-lo ka ipura ki tamoata takaia ka iraiko?”

³⁵ Be Pailot ikatu be bokai irai, “Ngau Iuda kata ka masa tegi ngae ilogu-lo ngapura? Iuda ruangam be tamoata Nanaranga neming ditababai dimuamuadi ka didokiko be ngau-lo dieluakiko. Rakana giriki kuemaki?”

³⁶ Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Anua ono mtanepoa kana nge tago kateka ngaenao ieno. Anua negu ono mtanepoa kana makare kateka ngaenao ngaeno bokana nge ambe malipilipi kanagu daoiaika be Iuda tago iboadu dauaura.

Ata nge anua negu ono mtanepoa kana nge kaba takadia-lo ieno.”

³⁷ Kodeka Pailot bokai itegi, “Kaiko anu-atanepoa kata ki?”

Be Iesus ikatu be bokai ipile, “Moimoi ka kupile ngau anuatanepoa kata! Nge labu ngaenao ka kateka ngaenao nekiakagu ipura. Malipi negu kateka ngaenao nge pile moimoi be kalingo mangata mrangaki kana. Tamoata moarunga pile moimoi be kalingo ilona-lo disoaki nge ngau dilongolongora.”

³⁸ Be Pailot itaguraki be Iesus bokai itegi, “Pile moimoi be kalingo nge rakana?”

Pailot bokai itegi, kodeka ipusika be Iuda bokai iradi, “Giriki labu tago teke uteani! ³⁹ Ata mata neming tekedi bokai dieno: ‘Pasoba’ bong-lo nge tamoata uaura-lo disoaki maradi teke mrubetaki be miang-kaming. Karere Iuda anuatanepoa kana-ming mlikitaki be ngalale ki?”

⁴⁰ Be di dimere be bokai dipile, “Ngai moaki! Barabas gorubetaki be goang-kama!” Barabas nge koai biabia teke ungguma Rom iemakadi ka uaura-lo isoaki.

19

Iesus Kai Kapalapala Uauau-o Rokatagaka Kana

¹ Makara be Pailot ipile be Iesus rautotoka ipura. ² Kodeka koai-bagi tamoata ditaguraki be anuatanepoa kusi-sili nedi sasalaga dadara nge teke Iesus disiliakani be kauta teke oarige ragaragadi oti diraulemoang nge didoki be pangana-nao dinangai. ³ Kodeka ono disamanaganaga be

bokai dirarai, “Iuda anuatanepoa kandi, iboadu soakingam dasalaga-tina!” Be dilakolako be lili-nao dizamposaposani.

⁴ Kodeka Pailot kaba ipusika be Iuda bokai iradi, “Kamate, ambe mdokamai be ono kamakaua ngau giriki ne labu tago teke ute.” ⁵ Bong Iesus ipusika nge kauta oarige ragaragadi oti ememaki be kusi-sili daradara inangananga be ipusika. Ipusika-mai nge Pailot bokai ipile, “Kamate! Tamoata ngae maka!”

⁶ Bong tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamuadi be Iuda tamoata nedi bibia Iesus dite nge dimere be bokai dipile, “Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura! Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura!”

Makara nge Pailot bokai iradi, “Kam kamabagai be neming-la be kai kapalapala uauau-o kamarokatagaki. Ngau giriki labu tago teke ono utealako!”

⁷ Ata Iuda dikai be bokai dipile, “Keka mata nema teke ieno. Be mata nema ngae ipile tamoata ngae ngamate, bakara, ngai ipile ngai Nanaranga Natu, be Nanaranga diaru iriringa-diaru tekedi!”

⁸ Pailot pile ngaedi ilongo nge kodeka taburi ira-tina. ⁹ Be pera kanana-lo isili be Iesus bokai itegi, “Kaiko inanga kata?”

Ata Iesus tago sesu pile ikatu.

¹⁰ Makara nge Pailot bokai ipile, “Ngau raia-gu kusege ki? Tago kukaua ngau kaiboang dienona be uboadu mpile be rubetakam ngapura ki mpile be kai-o rokatagakam ngapura?”

¹¹ Kodeka Iesus bokai ipile, “Nanaranga kai-boang iangko ka atabalagu kulako. Tago ngangko

bokana nge tago kuboadu gobalaka. Bokai be tamoata maka idoka be lumam-o inangaia nge muzigoala ne kaiko muzigoala nem diuasadi be dilako-tina.”

¹² Pailot bokai ilongo nge zala ilelei be ono Iesus ngarubetaki kana, ata Iuda isi bokai dimere-mere be dipilepile-la, “Tamoata ngae kulikitaki be ialale nge kaiko tago ‘Sisa’ ruanga. Tamoata naita nena-la ipile ngai anuatanepoa kata nge ‘Sisa’ ka iduai.”

¹³ Pailot bokai ilongo nge Iesus eluku ilakuaki be ilako be bagi ne ono giriki adorakao isoakiria. Bagi ono giriki adoraka nge pera ege ara “Patu Zala”-lo ka ieno. Ibru pile-lo nge “Gabata” kana dipile.

¹⁴ Ambe saringatuka amari malala ngaeno kana. Ngazama nge ‘Pasoba’ bong kana. Be nge amari ngaena-lo ka Iuda ngado nedi ono ‘Pasoba’ rakeaka dimoatautaungaki. Bokai be Pailot itaguraki be Iuda bokai iradi, “Naka! Anuatanepoa neming maka!”

¹⁵ Ata di dikatu be bokai dipile, “Rokaka ngapura! Rokaka ngapura! Kai kapalapala uauau-o rokatagaka ngapura!”

Ata Pailot kababe itegidi, “Kam karere anuatanepoa neming kai-o rokatagaka ngapura ki?”

Ata tamoata Nanaranga ditabatabai dimuamudi nge bokai dipile, “Keka anuatanepoa nema tagotago! ‘Sisa’ nema nge otioti!”

¹⁶ Kodeka Pailot itaguraki be Iesus idoki be iandi be kai-o rokatagaka ngapura kana.

Iesus Kai Kapalapala Uauau-o Rokatagaka Ipura

(Mat 27:32-44; Mar 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kodeka Rom koai-bagi tamoata nge Iesus didoki be dibagai. ¹⁷ Be nena-la be kai kapalapala uauau ne ibazi be kaba aradi “Tamoata Pangana Pakina-ba Kaba Ne”-nalo ilako. Ibru pile-lo nge Golgota kana ditugani. ¹⁸ Makara nge kai kapalapala uauau-o dirokatagaki. Be tamoata rua nge Iesus zagenao kai kapalapala uauau-o dirokatagaki-diaru. Takaia oanana-o be takaia ngasina-o. ¹⁹ Pailot ipile be pile tekedi digere be kai ono Iesus dirokatagaki-o diuauri. Bokainatuka digere, “Iesus Nasaret Tamoata, Iuda Anuanepoa Nedi.” ²⁰ Ierusalem-lo be golako kaba ono Iesus rokatagaka ipura kanana-lo nge tago kasau. Bokaibe Iuda kokoko-tina dipura be gere ngaedi dileze. Pile ngaedi nge pile bibia toli-lo digere: Ibru pile, Rom pile be Grik pile. ²¹ Iuda tamoata nedi Nanaranga ditabatabai dimuamuadi pile ngaedi dita nge diebulo be Pailot bokai dirai, “Moaki Iuda Anuanepoa nedi kana kugere. Bokai gogere, ‘Nena-la ipile ngai Iuda Anuanepoa nedi.’”

²² Ata Pailot ikatu be bokai iradi, “Pile ngau ugere nge ambe ugere ka dieno. Bokaina-la daeno.”

Iesus Kusi Ne Dinege

²³ Rom koai-bagi tamoata Iesus dirokatagakia-doi, kodeka kusi ne inangananga nge didoki be subuka oati dinanga be teke-teke nedi didoki. Kusi-sili ne salagalaga eruma inanganangaia-la

ka ieno. Kusi-sili ngae nge kusi-doi teke mapala ane ka emaka ipura, be atabala be ibala eruma nge kalaura tago. ²⁴ Bokai ka Rom koai-bagi tamoata nge bokai dipile, “Kusi-sili ngae moaki tasereki. Guzui teke taemaki, be ono takaua masa naita ngadoki.” Tamoata ngaedi bokai dimuzi be pile tekedi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge dikalingo. Pile ngaedi nge bokai dieno:

“Kusi negu unangananga dinege be nedi didoki. Be kusi-sili negu nge guzui teke diemaki be diuasai be didoki.” (Sam 22:18)

Bokaibe koai-bagi tamoata ngaedi nge pile-la ngaedi ka ditagadi be bokai dimuzi.

²⁵ Makara kai kapalapala uauau Iesus ono dirokatagaki saringa nge tina Maria, tina taritoka, Maria Klopas roa, be Magdala aine ara Maria nge dituituito. ²⁶ Iesus tina be tagataga ne irereretaki dituitui-buduru be ite-diaru nge tina bokai irai, “Nge natum!” ²⁷ Kodeka tagataga ne bokai irai, “Nge tinam.” Bokaibe bong ngaranao be ilako nge tagataga ngae Maria ibagai be pera kanana-lo isukoaki.

Iesus Imate

(Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Iesus ikaua kana moarunga ambe emakadi dipura be dimanubu, be ono Nanaranga ‘Buku’ ne pilengadi iemaki be dikalingo. Kodeka bokai ipile, “Madole umate.”

²⁹ ‘Uain’ kapisa nge makara tabira tekena-lo ieno. Bokaibe kusi mapala matoli teke didoki be ‘uain’ kapisa ngaena-lo dinangalako be kai ara ‘isop’ sapara tekenao dinangai be didokiteteki be Iesus uasi-nao dinangai. ³⁰ Iesus ‘uain’ kapisa

ngae ising nge bokai ipile, “Ambe imanubu!”
Kodeka pangana itobilaki be imate.

Iesus Io Ane Nagutobaia Ipura

³¹ Amari ono Iesus imate nge Iuda moarunga ngado nedi dimoatautaungaki be ono ‘Pasoba’ moanako dirakerakeaki. Ngazama nge ‘Sabat’ bong biabia teke kana. Bokai be Iuda tago direre ‘Sabat’-o tamoata matedi bokai kai-o datobitobi. Makara nge dilako be Pailot ditegi be ae-di dakingkoto be daoridi kana. ³² Kodeka Rom koai-bagi tamoata nge dilako be tamoata rua Iesus zagenao dirokatagakidi nge ae-diaru dikingkoto. Takaia dikingkotoni be alauri nge dilako be takaia dikingkotoni. ³³ Dilako be Iesus ae dakingkoto kana nge dite ambe imate ngena ae tago dikingkoto. ³⁴ Ata Rom koai-tamoata teke itaguraki be io ne idoki be Iesus garangana-lo inagutobai be dara be dang dimumuraki.

³⁵ (Tamoata kana ngaedi ita nge ambe mangata irangaki. Kana ngaedi mangata irangaki nge moimoi be kalingodi. Ngai nena-la ikaua pile ngaedi nge kalingodi. Bokai masa kam lama kamauni be.) ³⁶ Kana ngaedi Iesus bokai dipurani be ono pile ngaedi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge dikalingo, “Tapou masa tago teke ngamakoto.” * ³⁷ Pile takadi Nanaranga ‘Buku’ nena-lo dieno nge bokai,

“Tamoata io ane nagutobaia ipura masa tadala ngapura.” (Zek 12:10)

---

* 19:36: Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20

Iesus Kumraka Ipura
(Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Alauri nge Arimatea tamoata ara Iosep ilako be Pailot itegi be Iesus mate nge ngabagai kana. (Iosep nge Iesus tagataga ne kata, ata komangaba-lo. Ngai Iuda imatatakuridi.) Pailot isumoala be Iosep ialale be Iesus mate nge ibagai. ³⁹ Tamoata teke norane be oabubulo Iesus ipurakani ara Nikodimas nge Iosep diaru dialale-buduru. Nikodimas nge ngesi boaudi ototi ono matedi dikirikiridi be ono tago oaikiki-la be dimoapurupuru nge idokidoki be dialaleru. Ngesi ngaedi nge kai 'mir' be 'alo' patudi oti ka diemaki be moatubungadi nge kaleti pile-lo '30 kilogrem' bokana. ⁴⁰ Dialaleru be Iesus mate dioriaru be ngesi ono matedi dikirikiridi ane dikiriaru, kodeka kusi ono matedi disukusukumdi ane disukumiaru. Ungguma Iuda nge tamoata matedi bokai dibabasakidi noko dikumkumrakidi. ⁴¹ Kaba ono Iesus rokatagaka ipura saringadi nge uma teke ieno. Uma ngae ilona-lo nge patu-boazinga ono tamoata kumraka teke ieno. Boazinga ngae isi oauoau-tina be tamoata tago teke isi ono kumraka ipura. ⁴² Bong ngaranao ka Iuda ngado nedi dimoataungaki be ngazama be 'Pasoba' darakeaki kana. Be patu boazinga ono tamoata matedi kumrakadi dipurapura nge ngarana-la ka makara saringa ieno. Bokai be Iesus didoki be makara dilakuaki be dikumraki.

Poda Ubanaba

(Mat 28:1-8; Mar 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Iesus kumraka ipura be izama be kaba irodo be izama * nge Magdala aine Maria oabunatina isi tago izama-ua be boazinga ono Iesus kumraka ipura-lo ilako. Makara ipura nge patu ono poda aoa onota ipura nge ambe gegeaka ipura. ² Makara nge ipapanana-la be ialale be Saimon Pita be tagataga takaia Iesus irereretaki nge bokai ira-diaru, “Tanepoa ambe poda-nalo dipasiki be tago kikaua inanga dinangai!”

³ Kodeka Pita be tagataga takaia nge dialaleru be poda datearu kana. ⁴ Dipapanana-lanaru be dialaleru, ata tagataga takaia Pita aro imua be poda-lo ilako mua. ⁵ Ilako-pura nge iboadukulako poda ilona-lo nge kusi ita, ata tago isililako. ⁶ Saimon Pita alauri imai nge ilako-soasoa poda ilona-lo. Be kusi ono Iesus sukuma ipura ⁷ be kusi ono pangana disukumi nge bokai dieno be ita. Kusi ono pangana disukumi nge nena-la ilokumia-ua be muku laua-o ieno, tago kusi takadi zaiza dieno-budu. ⁸ Kodeka tagataga takaia ipura-mua nge isili. Isili be kana bokai ita nge lama iuni Iesus mate-lo be imarang. ⁹ (Maka ma imai be bong ngaradia-lo nge Nanaranga ‘Buku’ ne labudi isi tago dikauataki Iesus masa mate-lo be ngamarang.) ¹⁰ Makara be tagataga ne ruoti nge anua-lo dimuleru.

Iesus Magdala Aine Maria Ipurakani

(Mat 28:9-10; Mar 16:9-11)

---

* 20:1: Kita tapile “Sande”-o.

¹¹ Ata Maria isi makarana-la poda sakenao itui be itangtang. Itangtang-la be iboaduku be poda ilona-lo iela-lako ¹² nge ‘enzel’ rua kusi oaoao dinanganangaru makara sakeka ono Iesus dinangai kanana-lo disoakiru be ite-diaru. Takaia pangana ieno kana isoaki, be takaia ae dieno kana isoaki.

¹³ Makara nge tamoata ngaie-diaru Maria bokai ditegiaru, “Aine, bakara ka kutangtang?”

Be Maria ikatu be bokai ira-diaru, “Tanepoa negu dibagai be tago ukaua inanga dinangai!”

¹⁴ Maria bokai ipile be ibuiri nge Iesus makara ituitui be ite, ata tago ikaua nge Iesus ka ituitui. ¹⁵ Kodeka Iesus bokai itegi, “Aine, bakara ka kutangtang? Naita kulelelei?”

Maria ilo ipileni tamoata uma makara iadoadoraki ka itegi. Be bokai irai, “Biabiadi, kaiko ka kubagai nge gorai inanga kunangai!”

¹⁶ Kodeka Iesus itaguraki be bokai ikilai, “Maria!”

Makara nge Maria ibuiri be Iesus italari be Ibru pile-lo bokai ipile, “Raboni!” (Raboni nge “Tisa.’ ”)

¹⁷ Kodeka Iesus Maria bokai irai, “Moaki oguo kudaauraki! Isi tago Tamagu-lo ulako. Goalale be taritokagu bokai goradi, ‘Ngau ambe Tama-gu be kam Tama-ming, be ngau Nanaranga negu be kam Nanaranga neming-lo mulelako kana.’ ”

¹⁸ Kodeka Magdala aine Maria nge ialale be tagataga ne iradi ngai ambe Tanepoa ite. Be pile Iesus irai nge tagataga ne iradi.

Iesus Tagataga Ne Ipurakadi
(*Mat 28:16-20; Mar 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Nge ambe rairaituka bong ono Iesus imarango. Iesus tagataga ne nge Iuda dimatakuridi be pera ono disoaki nge babaduadua dionoti-matei be disoaki. Kodeka Iesus ipura be maradi itui be bokai iradi, “Ilo-uia kam-lo ngaeno!” ²⁰ Bokai ipile, kodeka luma be ae itikingdi. Bong Tanepoa dite nge suridi diuia-tina.

²¹ Kodeka Iesus kaba bokai iradi, “Ilo-uia kam-lo ngaeno! Tama-gu inepia bokana, ngau mnepi-kaming kana!” ²² Bokai ipile kodeka auka odio ieuri-lako be bokai iradi, “Oli Spirit kamadoki!” ²³ Tamoata naita kateka-o muzigoala ne karokakile masa Nanaranga muzigoala ne ngaedi ngarokakile. Muzigoala ne tago karokakile masa Nanaranga tago iboadu ngarokakile!”

Iesus Be Tomas

²⁴ Bong Iesus tagataga ne ipurakadi nge teke ara Tomas (ara takaia Didimas) nge tago disoaki-budu. Tomas nge Iesus tagataga ne kulemoa-be-rua kata. ²⁵ Tagataga takadi Tomas dite be dirai di Tanepoa dite nge Tomas bokai ipile, “Luma ditobadi kana tago uita be kabogu tago unangalako, be garanga-nalo io oti dinagutobai kana luma-gu tago unangalako nge tagona-tina iboadu lama muni!”

²⁶ Amaridi lima-rua muridi nge Iesus tagataga ne kaba pera ilona-lo dikabuni be disoaki. Bong ngaranao nge Tomas zaiza disoaki-budu. Babaduadua nge dionoti-matei, ata Iesus ipura

be maradi itui be bokai ipile, “Ilo-uia kam-lo ngaeno!”²⁷ Kodeka itaguraki be Tomas bokai irai, “Kabom makare gonangai. Lumagu goita! Lumam gonanaraki be garangagu-lo gonangalako. Ilo-rua ilom-lo ieno nge gorokakia-tina, be lama-ba gouni!”

²⁸ Be Tomas ikatu be bokai ipile, “Tanepoa negu be Nanaranga negu!”

²⁹ Kodeka Iesus bokai irai, “Kaiko kutea ka lama kuni! Ata tamoata tago itea, be lama-ba iuni nge suri dauiani!”

Buku Ngae Labu

³⁰ Iesus kilala kaiboangdi kokoko-tina takadi tagataga ne matadio iemaki, ata ‘Buku’ ngaedia-lo tago geretadi dipura.³¹ Makare geretadi dipura nge kamaita be ono lama kamauni Iesus ka Kristus, Nanaranga Natu. Be lama kaunani masa ara-nao be moauriuri-la kamasukoaki.

21

Iesus Tagataga Ne Lima-rua Ipurakadi

¹ Alauri nge Iesus kaba tagataga ne dang bi-
 abia ara Taibirias * zagenao ipurakadi. Iesus
 bokainatuka be ipurakadi: ² Saimon Pita, Tomas
 (ara taka Didimas), Kena anua ege Galili kaba-lo
 tamoata Nataniel, Zebidi natu ruoti be tagataga
 rua takadi nge makara Taibirias zagenao disoaki.
³ Makara disoaki nge Saimon Pita bokai ipile,
 “Mlako be raka mrokaki be ika mdoki kana.”

---

* **21:1:** Nge dang biabia makasi bokana ara Galili-re.

Makara nge tagataga takadi bokai dipile, “Talale-budu.” Be kati-o dibuli be dialale, ata oabubu ngarana-lo nge ika tago teke didoki.

⁴ Ambe anua izama-sereki nge tamoata teke kabu-lo ituitui, ata tagataga ne tago dikilalangi nge Iesus. ⁵ Kodeka Iesus bokai itegidi, “Ruanga, ika teke kadoki ki tago?”

Be di dikatu be dipile, “Tago-tina!”

⁶ Makara nge Iesus bokai iradi, “Raka kanaming kati ege oanana-o kamarokakalako masa ika alu kamadoki!” Kodeka raka kandi kaba dang-lo dirokakalako. Dirokakalako nge ika kokoko-tina dilako be tago diboadu darepeka-rake.

⁷ Makara nge tagataga Iesus irereretaki nge Pita bokai irai, “Nge Tanepoa!” Saimon Pita bokai ilongo nge kusi-sili ne atabala inanganangai ipasiki be ieno nge kaba iokoria-ba be dang-lo inoku-lako be ingara be itoka. ⁸ Be tagataga takadi nge kati-o be ika raka-lo dikauri nge dirape be Pita ditagai. Tago kasau-tina ka dipoatipoati. Masa kaleti ngaua-lo nge ‘90 mita’ bokana ka dipoatipoati. ⁹ Ditoka nge manggeta tekedi dikarakara be dita. Manggeta ngaedia-lo nge ika be ‘bereti’ dieno.

¹⁰ Kodeka Iesus bokai iradi, “Ika kaituka-tina kadoki alu kamadokimai.”

¹¹ Iesus bokai ipile nge Saimon Pita dang-lo itaolako be raka kabu-lo irepekaoro. Ika nge biabia-biabia rube ka didoki, moarunga. Moimoi ika kokoko-tina didoki, ata raka tago imasare.

¹² Kodeka Iesus bokai iradi, “Kamamai be kamamoanako!” Ata tagataga tago teke itegi, “Kaiko

naita?” Di dikaua nge Tanepoa ka makara isoaki.
¹³ Kodeka Iesus ilako be ‘bereti’ be ika idoki be iandi. ¹⁴ Mate-lo be imarang muri nge, nge bong tolia ka tagataga ne ipurakadi.

Jesus Be Pita

¹⁵ Dimoanako-doi nge Iesus itaguraki be Saimon Pita bokai itegi, “Saimon, Zon natu, kaiko moimoi be kurereretaka be reretaka nem ngaedi nge tamoata ngaedi reretaka nedi diuasadi ki tago?”

Be Pita ikatu be bokai pile, “E, Tanepoa! Kaiko kukaua ngau urereretakiko!”

Kodeka Iesus bokai ipile, “‘Sipisipi’ natu negu goakokolangdi!”

¹⁶ Be Iesus kaba bong ruaia itegi, “Saimon, Zon natu, kaiko moimoi be kurereretaka?”

Be Pita ikatu be bokai ipile, “E, Tanepoa! Kaiko kukaua ngau urereretakiko!”

Be Iesus bokai irai, “‘Sipisipi’ negu goarogurogudi!”

¹⁷ Kodeka Iesus kaba bong tolia itegi, “Saimon, Zon natu, kurereretaka ki tago?”

Makara nge Pita ilo ibuku-tina, bakara, nge ambe bong tolia ka itegi, “Kurereretaka ki tago?” Bokai be Pita bokai irai, “Tanepoa, kaiko kana moarunga kukauataki. Kaiko kukaua ngau urereretakiko!”

Be Iesus bokai irai, “‘Sipisipi’ negu goakokolangdi! ¹⁸ Moimoi ka uraiko. Isi amunangam-lo nge nem-la be kusi nem kuokoko be rerengam-lo inanga golako kana nge golakoba. Ata ambe kukamoangbia masa lumam gonanaraki be tamoata takaia lumam ngauau

be tago rerengam-lo ngabagaikolako.” ¹⁹ Iesus bokai ipile nge Pita mate bakarairai ngamate be ono Nanaranga ara atabala-tina nganangai kana ka bokai ipile. Kodeka Iesus Pita bokai irai, “Gotagaia!”

Iesus Be Tagataga Takaia

²⁰ Pita ibuiiri nge tagataga Iesus irereretaki nge muri itagatagai be ite. (Tagataga ngae ka Iesus moanako nena-lo Iesus saringanatuka isoaki be bokai itegi, “Tanepoa, naita ka erekei luma-dio nganangaiko kana?”) ²¹ Pita tagataga ngae bokai ite nge Iesus itegi, “Tanepoa! Be tamoata ngae?”

²² Be Iesus ikatu be bokai irai, “Ngau urere be moauriuri-la ngasoaki be kaba mule kana nge iboadu-tina! Bakara ka ilom ibuku? Ata kaiko gotagaia!” ²³ Iesus pile ngaedi ipile nge pile tekedi bokainatuka ege-ege dilako tagataga ngae masa tago ngamate. Ata Iesus tago ipile tagataga ngae masa tago ngamate. Tago. Ngai bokai ipile, “Ngau urere be moauriuri-la ngasoaki be kaba mule kana nge iboadu-tina! Bakara ka ilom ibuku?”

²⁴ Tagataga ngae ka kana ngaedi mangata iran-gaki be ambe ‘buku’-lo igere. Be kita takaua kana ngaedi nge moimoi be kalingodi.

Pile Ono Manubunga

²⁵ Iesus kana kokoko-tina takadi iemaki, ata tago geretadia-doi dipura. Ngau ilogu ipile geretadia-doi dapura nge ambe kateka ngaenao kaba tago daboadu ono ‘buku’ ngaedi daeno. Maka ma dikoko-tina!

Testamen Oauoau
The New Testament in the Manam Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Manam long Niugini

copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Manam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

3f31539d-0155-5160-a99e-2a9707974158